

1.70 m.dir. Mazgalların içe bakan kısımları üçgen şeklinde bir çerçeve ile süslenmiştir. Binanın ortasındaki büyük mazgalların etrafında ve üstünde güneye bakan üç, doğuya bakan iki mazgal daha vardır. Yapının batı yönü yıkılmış olduğu için buralardaki pencere ve mazgallar kolayca tesbit edilmektedir. Pencere çerçeveleri ve depolardaki kemerler Roma sitilidir. Kalede görülen büyük boyuttaki kesme taşların İzorilere, Hititlere kadar uzayan bir tarihe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kalenin güneyini muhafaza eden ve bir kale burcuna benzeyen bu binadan gayrı diğer yapılar taş taş üstünde kalmayacak şekilde yıkılmıştır. Kalenin üstünde 20 kadar bina olduğu söylenebilir. Depolar, dağ kitlesi üstten oyulmak suretiyle yapıldığı için sağlam kalabilmişlerdir. Ancak iç kısımları kalıntılarla dolmuş durumdadır. Kalenin doğu ve kuzey yönlerinde gözetleme kulesi vazifesini gören burçlar da vardır. Giriş kısmını (batı) kontrol altında tutan burçlar daha çok sayıda ve daha büyüktür. Kalenin üstündeki derin ve büyük sarnıçların kaledekilerin su ihtiyacını giderecek ölçüde olduğu söylenebilir. Bir kısım yaşlı köylüler gençlik zamanlarında bu kaleye gittiklerinde bazı sarnıçlarla pınarlar gördüklerini söylüyorlar.

MENNAN KALESİ'NİN TARİHÇESİ

Mennan Kalesinin tarihi hakkındaki bilgilerimiz henüz çok noksandır. Yukarıda da işaret ettiğimiz

Mennan Kalesi. (Nizamiye Karakolu bölümü)

gibi bu kaleden çeşitli sebeplerle bahseden yazarlar kalenin adını dahi çeşitli şekilde yazmaktadırlar. Tac al tevarih bir yerinde Menyan bir yerinden Minan olarak yazmaktadır. Hammer "Menan" diye kaydediyor. Kalede ayakta duran yapılar üzerinde herhangi bir resim, yazı ve işaret görülmemiştir. Ancak, yerde yatan binlerce yapı taşının incelenmesi sonunda Mennan'ın tarihçesini aydınlatacak belgelerin bulunacağı şüphesizdir. Kalenin coğrafi ve askeri durumu, üzerindeki binaların ve burçların yapı tarzı, sarnıçlar, depolar burasının Karamanlılardan çok önce bir sığınak bir müstahkem şehir olarak kullanıldığında şüphe bırakmamaktadır. İzoriler, Hititler, Lidler, Asurlular ve Persler devrinde bu kalenin bir sığınak bir müstahkem şehir olarak kullanıldığını tereddütsüz söyleyebiliriz. Çok büyük çaptaki yapı taşları kalenin İzorilere kadar uzayan tarihinin şimdilik bir belgesi olabilir. Selevkoslar Roma, Bizans, Müslüman Arapların istilası ve Rubenler devrinde Mennan'ın önemli olaylara sahne olduğunu kabul edebiliriz. Görmel Köyü ile Mennan arasındaki Örenpınar Mevkii çok eski bir şehir kalıntısıdır. Mennan'ın batısındaki Bergün Yaylası'nda (Muhallar Köyü yakınında) Selevkos, Roma ve Bizanslılara ait izler mevcuttur. Bergün Yaylası'nda (Yer köprü civarı) Karaman beylerine ait binalar vardır. Osmanlı orduları önünden kaçan Karaman kuvvetleri hemen daima Bergün-Ermenek-Mennan yörelerine sığınmıştır. Selevkosların bir çok kralları da doğudan, güneyden ve batıdan gelen hücumlar karşısında daima Ermenek Mennan yörelerine sığınmışlardır. Çünkü Taşlık Kilikya'nın bu bölümü hangi istikametten olursa olsun girilmesi en zor, müdafaası en kolay bölümdür. Yalnız ordular değil seyyahlar bile bu bölgeye tamamiyle girememiş ve bu bölge hakkında bilgi verememişlerdir. III.Haçlıların da bu bölgeye sığındıkları tarihi bir hakikattir.

Mahmut Beyden itibaren birçok Karaman beyleri Bergün (Yer Köprü) ve Mennan yörelerinde yaşamışlardır. Bergün Yaylası'nda Karaman beylerine ait köşklerin kalıntılarını görüyoruz. Mennan'ın uzun ve karanlık tarihi Karaman Bey'i Pir Ahmet Bey'le kapanıyor.

Fatih Sultan Mehmet zamanında çok değişik bir siyaset güden bazen kardeşleri, bazen de Uzun Hasan Bey'le, bazen Mısırlılarla anlaşılan veya mücadeleye girişen Pir Ahmet Bey Gedik Ahmet Paşa kumandasındaki orduların önünden kaçarak Ermenek ve Mennan'a sığınmıştı. Karaman'ı zapteden Gedik Ahmet Paşa Ermenek'e doğru ilerlerken Yelibel'i tutmakta olan Pir Ahmet Bey'in kuvvetlerini tuzağa düşürmeye Pir Ahmet Bey'i

esir etmeye çalışır. Elçiler gönderir ve bir antlaşma yapmaya teşebbüs eder, bir taraftan da kuvvetlerini Karamanlı ordusunu çevirecek şekilde ileri sürer ve Pusuya düşürmek ister. Hazırlanan plân muvaffak olamaz, Pir Ahmet Bey büyük bir şans eseri esir düşmekten kurtulur ve Mennan kalesine sığınır. Gedik Ahmet Paşa Ermenek'i zapteder ve Mennan'ı alabilmek için bütün gücüyle saldırır. Mennan'ın bağlı bulunduğu Mazı Yaylası'na toplar çıkarır; kalenin giriş yerindeki burçları yıkmaya başlar. Ümidini kesen Pir Ahmet Bey aile ve kıymetli eşyalarını kalede bırakarak Bergün Yaylası'na çekilir. Kalenin müdafaasını da kumandanı Yusuf'a bırakır. Bergün Yaylası'ndan Mennan'da olup bitenleri görmek mümkündür.

ERMENEK KALESİ (FİRAN KALESİ)

Ermenek şehrini kuzeyden, doğu-batı yöneltisinde uzayan iki kilometre kadar uzunlukta bir dağ ucu hilâl gibi kucaklar. Yalçın ve yekpare kayalardan meydana gelmiş olan bu dağın etekleri sanki ustura ile kesilmiş gibi birdenbire sertleşir ve enginleşir. Ermenek kalesi, işte bu yalçın kayalığın içine oyulmuş tanrı yapısı mağaralar üzerinde kurulmuştur. Bu mağaraların bir kısım yerleri daha sonra çekiçle oyulmuş; şehre bakan kısmın bazı

bölümlerine düzgün duvarlar inşa edilmiştir. Bu duvarlarda harç olarak, sarp ve uçurumun üstüne gelen yerlerde kireç, diğer kısımlarda çamur kullanılmıştır. Duvarların büyük bir kısmı eski sağlamlığı ile halen ayakta durmakta; Ermenek içinden görünmektedir. Kalenin doğu-batı yöneltisindeki uzunluğu 500 metre kadar olup derinliği 4-16 metre arasında değişmektedir. Yüksekliği ise bazı yerlerde üç metreye kadar alçalırsa da bir kısım yerlerde 10-18 metreyi bulur. Kalede iki yerde pınar şeklinde, kayalardan su sızmaktadır. Bu, daimi olarak yaz-kış kale için yeterli durumdadır. Batılı tarihçi ve seyyahlar için hayranlık veren bir kale olarak daima dikkat çekmiş, seyahatnamelere konu olmuştur.

(Strabon) bu mağaraları "Zağfiran Mağaraları" ismiyle nitelemektedir. Fakat niçin "Zağfiran" dediği bilinmemektedir. Bu isim daha sonra ilk hecesini kaybederek halk dilinde (Firan) olarak kalmıştır. Bugün Ermenek Kalesi'nin bir ismi de bundan dolayı FİRAN KALESİ'dir.

Firan Kalesi'nin Halgam adında bir derebeyi tarafından yaptırılmış olduğu söylenmekte ise de daha önceki devirlerde de buranın kale olarak hüviyetini kurmuş olduğu sanılmaktadır. Ancak Halgam, görünen bu günkü duvar ve hisarların

Ermenek Kalesi. (Firan Kalesi)

temelini atarak tanrı hediyesi yapıya biraz da insan emeği katmış olabilir. (Firan Kalesi'nin Halgam için bir şato ve hazine dairesi olduğu muhakkaktır.) Nitekim o kadar kuşatılmış olmasına rağmen zorla hiçbir zaman fethi mümkün olmayan bu kartal yuvasını (Hazarfan'ın Talhis-Al Bayan'ına göre) Kerimüddin Karaman Bey 1258 yılında içine tüccar eşyası yerine asker yerleştirildiği sandıklar sayesinde hile ile ele geçirip Türkleştirmiştir (Bakınız: Tarih Bölümü-Kerimüddin Karaman Bey Devri.) Daha sonraki islami devirlerde tamir edilen kaleyi görmüş olan orta çağ seyyahları burayı Karamanoğulları Beyliğinin merkezi olarak tanıtır. 15.yüzyılda kaleyi görmüş olan (Şihâb-al-din Omari): "Bura beylerinin Emir lâkabı taşıdıklarını, 14 şehir ile 150 kaleye sahip olduklarını ayrıca 2500 askerlik bir süvari gücü ile hemen bir o kadar da piyade bulundurdıklarını" ifade etmektedir. Firan Kalesi, Karamanoğulları'nın Gedik Ahmet Paşa kumandasındaki kuvvetlerle yıkılışından sonra Osmanlılar'ın eline geçmiş ve aynı kumandan tarafından tahkim edilmiştir. Kanuni Devri'nde dahi fiilen kullanılmakta olan kale, daha sonraki devirlerde bazen zindan olarak da kullanılmıştır. Ermenek'i ziyareti anında Firan Kalesini gezmiş olan Evliya Çelebi burayı son derece hayranlıkla ve gerçek bir şekilde tasvir etmektedir:

"Karamanoğlu burasını yedi yıl muhasara ettiği halde alamamış, nihayet bir hile ile elde etmeye muvaffak olmuştur. Adana eyaletinin Silifke sancağına bağlı iki nahiye yetmiş köylü bir kazadır. Şehrin Kethüda yeri, şeyhül islami, nakib-el-eşrafı, kal'asının dizdari, onsekiz nefer askeri vardır. Göklere ser çekmiş kırmızı bir dağın ortasında Tanrı Kudretiyle yapılmış bir kal'ası vardır. İbrete şayan, seyredilmesi vacip bir kal'adır. Mutlaka görülmeli ve seyredilmelidir. Ben karada ve denizde otuziki yılda onsekiz fadişahlık yer gezdim; böyle bir kal'a görmedim. Bu, Tanrı'nın kudret eliyle yapılmıştır. Asla der-ü Diyardan ve burc'u darudan alamet yoktur. Zaten, bunlara da ihtiyaç yoktur. Kal'a eşsizdir. Yalnız şarka bakan küçük bir kapısı vardır. Bu kapıya dahi yüz kırk kademe ağaç merdivenle çıkılır. Bir yanı ağaç korkuluktur. Allah'a sığınıp, insan aşağıya baksa akli başından gider. Dil ile kalem ile tasvir edilemeyecek bir mağaradır. Gökyüzüne baş dayamış bir yalçın ve kırmızı mücella divar gibi bir kayadır. Adam tırnağını ilistiremez, kuşların konacağı ve yuva yapacağı yeri yoktur. Kal'a zeminden iki minare boyu yüksek cilalı ve parlak bir kaya Allah'ın emriyle oyulmuştur. Uzunluğu beşyüz adımdır. Gök kubbesi gibi direksiz olan içersinin derinliği bin adımdır. Kapısı

doğuya baktığı için, içi aydınlıktır. İçi bir sahra gibidir. Burasını Ermeni Kralları İslam askerlerinin korkusundan bir sığınak haline getirmişlerdir. Küçük demir kapısı eski zamanlardan kalmıştır. Kal'anın içinde kırk elli kadar kargir evler vardır. Bazılarının percereleri ve sahnışınları şarka ve kible tarafından aşağı şehre, dağlara ve taşlara bakar. Bazı evlerin üstleri tahta örtülüdür. Bazılarının ki açıktır. Zira yağmur düşmez. İçinde bir cami vardır. Ama minaresi yoktur. Çünkü üstü dağdır. Hüdâ hakkı için söylüyorum insan bu yerlerden aşağı, şehre baksa gözü kararır, sevdası galebe eder. Tanrı hikmetidir ki içinde kayarlardan ab-ı hayat gibi su çıkar, aşağıya akar. Velhasıl, övmekle insanın aciz kalacağı emsalsiz bir kal'adır. Lakin ne top, ne tüfek ne de cephanesi yoktur. Sultan İbrahim buraya bir avreti (kadını) hapsetmiştir. Ondan başka insan evlâdı yoktur. Bütün ahali aşağı varoşda otururlar. Gece gündüz kapısı kapalıdır."(*) şeklinde tanıtır.

Kalenin batı kısmında hâlâ esrarı çözülememiş olan (İKİ DELİK) yer almaktadır. Doğu kısmının altında da tarihi ve doğal ilginçliği ile yer alan MARASBULLA-YER ALTI MAĞARA VE NEHRİ yer almaktadır. Firan kalesine tarih boyunca iki noktadan giriş ve çıkış mümkün olabilmiştir. Birincisi doğudan Keben denilen mevkiye açılan ve dağların sarp eteklerinde açılmış patikamsı yoldan; ikincisi ise batıdan KARAİNLER mevkiindeki – kayaların içine oyulmuş-yetmişaltı ayak taş merdivenden. Bugün bu merdivenlerden inip çıkmak mümkün değildir. Ancak Ermenek Belediyesi ve Turizm Derneğinin işbirliği ile açılmış olan turistik patikadan Öksürük İni'ne kadar jeeple gitmek ve oradan ötesinde bazen yürüyerek, bazen kayalara tutunup yüreğiniz titreyerek, bazen de dört ayak vaziyetinde sürünerek Firan Kalesine geçmek mümkün olmaktadır. Burada barut yapmakta kullanılan bir taş dibek ile kayalarda güherçile yapmaya gerekli çorak maddesine bol bol rastlanır. Kalenin içi kısmen yıkılmış, moloz taşlarla doludur. Doğu kısmında ÖKSÜRÜKİNİ'nde (ki bu bölüm çok daha yüksek ve derindir, su kaynaklarından biri burada bulunmaktadır) çok yüksek bir hücre mevcut olup bugün burası aralık olarak kullanılmaktadır. Kale tarihi yönünden ve şehre hâkim fevkalâde manzarası bakımından turistik bir tesis olarak donatılmaya, ve Ermenek turizmine etki etmeye hazır güçtedir. Yapılacak gezi ve dinlenme tesisleri ve işlek bir yolla yabancı ve yerli bütün insanların hizmetine sunulmak üzere en kısa zamanda değerlendirilmelidir; Böylece bu eşsiz tarih ve tabiat harikası kale yurt turizmi içindeki gerçek yerini almalıdır.

ARŞİV KAYITLARINDA ERMENEK KALESİ

İSTANBUL BAŞBAKANLIK ARŞİVİNDE (387)
numaralı kayıtlı Kanuni Devri İlyazıcı Defterinde kaleye ait demirbaş eşya ve silâhlar şöylece kaydedilmiştir:

- 1-Onbir adet Piranko top (Bunların dokuzu sağlam, ikisi bozuk)
 - 2-Yetmiş adet gülle (taştan yapılmış)
 - 3-Onsekiz kese topotu (barut)
 - 4-81 tüfek (64 ü sağlam; 17 si bozuk olmak üzere)
 - 5-5000 tüfek fıncığı (yuvarlak, kurşun mermi)
 - 6-10 adet zırh
 - 7-Bir adet Eflâk kalkanı
 - 8-16.600 kalkan (8.500 sağlam, gerisi bozuk)
 - 9-23 adet cebe (Örme zırh)
 - 10-İki kıyye kadife (zırhların içine konmak üzere)
 - 11-46 adet miğfer (tolga tipi)
 - 12-60 adet yay (20 si sağlam 40 ı bozuk)
 - 13-20 adet yay çilesi
 - 14-26 adet ok ucu (temren)
 - 15-16 adet kazma
 - 16-8 adet kürek
 - 17-2 adet nacak
 - 18-3 adet kilit
 - 19-1 adet varya
 - 20-1 adet testere
- Yukarıdaki demirbaş eşyaya ilaveten kalenin 32 müdlük buğdayı, 12 müdlük pirinç olarak erzakı vardır. Görevli asker, usta ve kumandan olarak:
- A-Günde on akçe alan bir DİZDARI
B-Yedi akçe alan KETHÜDASI
C-Beş akçe alan İMAMI
D-Altı akçe alan MÜTEVELLİSİ
E-Beş akçe alan SENKTRAŞI (Taş oyna ve gülle yapmak üzere görevli)
F-Altı akçe alan TOPÇUSU
G-Altı akçe alan AMBARCISI
H-Altmışdokuz akçe alan 16 ASKERİ mevcuttur.

İKİ DELİK

Ermenek Kalesi üzerinde Firan Kalesi'nin eski bir devamı olduğu sanılan İKİ DELİK, Firan Kalesi'nin en uç noktasına 50 metre kadar daha batıda yarım daire şeklinde ve ortasından dikme şeklinde bir taş bölmeyle ayrılmış bir mağara parçasıdır. Mağaranın yerden yüksekliği 100 metre kadardır. Şimdiye kadar aşağıdan ve yukarıdan girmek veya için görmek imkânı olmamıştır. Buranın esrarını öğrenemeden nice nesiller doğmuş ve ölmüştür. Yirminci yüzyılın şu son yarısında bile esraren-gizliliğini muhafaza etmektedir. Aşağıdan veya Firan Kalesi'ni takiben yapılacak (kayaları oymak

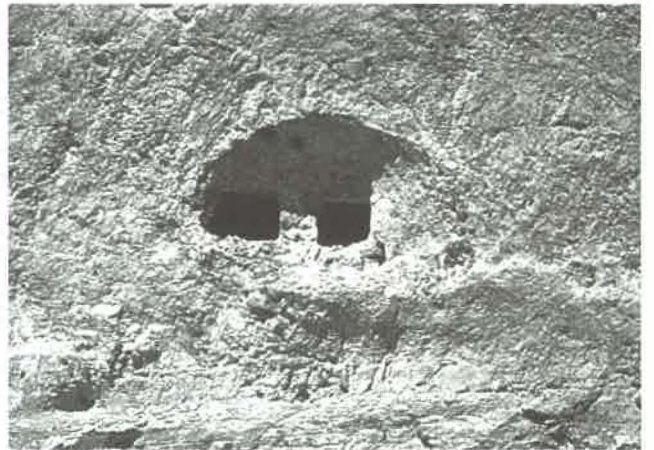

İki Delik, Karain ve Üçgen Alınlıklı mağaraların bulunduğu yalçın kayalara doğru uzaktan bir bakış.

suretiyle) bir yol içeriye girişi sağlayabilecek durumdadır. Fakat tabanından geçen Maraspoli yer altı nehrinin yatağını tehdit edip tıkama tehlikesi mevcut olduğundan (sarsıntılar ve içten göçmeler nedeniyle) jeologlar burada dinamitle çalışılmasına müsaade etmemektedirler. Ancak çekiç ve benzeri araçlarla elektrikli matkapla gerekli yol açılacak durumdadır.

Kırk yıl kadar önce semer üzerine bindirilmek suretiyle aşağıya sarkıtılmış olan birisi vasıtasıyla bu merak çözülmek istenmişse de delik ağzının yirmi metre kadar daha içerde kalması yanaşılammaması nedeniyle bu da mümkün olmamıştır.

İçerde altından bir heykel ve hazine bulunduğu oldum olası rivayet edilmektedir. Buranın daha önceleri Firan Kalesi'nin iç kalesi (Ehmedek) olduğu; daha sonra kar, kış donma ve parçalanma nedeniyle bir kısım kaya parçalarının (bugün "Dökülgen" denilen kayaların) buradan parçalanarak ayrılmasıyla Firan Kalesi ile olan bağlantısının kesildiği tahmin edilmektedir. Daha doğrus kayaların yapısı ve parçalanmalar bunu açıkça göstermektedir.

İki Delik.

ŞAHINLAR (Şahinler) KALESİ

Ermenek İlçe Merkezi'nin batısında birdenbire doruklaşarak volkanik görünümde yükselen tepeye "Çanakçı Tepesi" denir. Küçüksu Çayı ile Ermenek Çayı'nın birleştiği Suçatı veya Delallar Bükü'nden itibaren alabildiğine yükselen bu tepenin yüksekliği 1623 metredir.

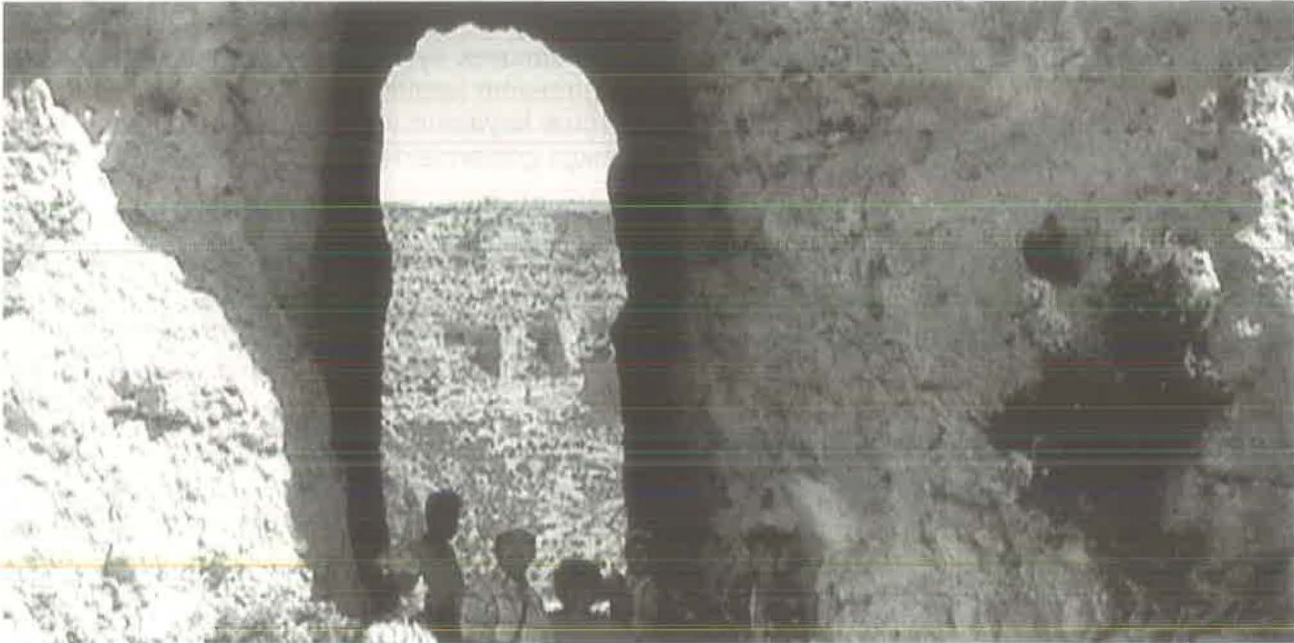
Batıda Pamuklu (Cenne) ve Güzve köyleri ile, güneyde Ambar Boğazı'na, kuzeyde Güneyyurt ve İzvit yaylalarına, doğuda Ermenek ilçe merkezi ve Göksu Vadisi'ne yukarıdan bakan bu tepede "Şahınlar veya Şahinler Kalesi" denilen çok eski bir müstahkem mevki doğal bir kale burcu yer almaktadır.

Ermenek'i çeşitli tepelerden; Yumrutepe doruğundan, Mennan Kalesi üstlerinden, Karşıyaka'dan Kalebaşı ve Arpakırı mevkiilerinden, Kebenbaşı'ndan defalarca seyrettiğim olmuştur. Fakat hiçbir yerden bu kadar haşmetli, insanın içine bahar yeli gib küfül küfül dolan bir ferahlık verdiğini, böylesine heyecan verici bir manzara gördüğümü hatırlamıyorum. 1975 temmuzu içinde bir yakınımla tetkik etmek üzere çıkmak olanağı bulduğum Şahınlar Kalesi beni gerçekten büyüledi. Dört yanı uçurum ve şarp kayalıklar... Sadece güneybatıdan, Güzve-Cenne yolu üzerini takiben Şahınlar Köyü'ne ulaşan yoldan ayrılan bir taraça ile kalenin eteklerine varılabiliyor. Kale dediğimiz yer öyle insan eliyle taş taş üstüne konarak yapılmış bir yer değil; doğal bir kale; yalçın bir kayalık... Üzerinde Romalılar ve daha öncesine dayanan 4x3 m. 3x5 m 5x6 m. boyutlarında, insan boyunu aşan derinlikte oyma sarnıçlar mevcut. Ermenek merkeze bakar, Göksu vadisini görür pencereleri olan taştan oyma odalar ile

kayalığın en yüksek kısmında yine taştan oyma sedirleri bulunan açık bir köşk-seyrangâh diyebileceğimiz kısım var ki, oturduğu yerden çevreyi ve vadiyi seyrederken bile insanın tüyleri ürperti vermektedir.

Buranın Romalılar ve Bizanslılar devrinde bir şato olduğu, daha önceki devirlerde de müstahkem mevki olarak kullanıldığı (Firan Kalesi gibi) bilinmektedir. Çevrede sık sık ele geçen sikkeler, çanak çömlek kalıntıları bunu göstermektedir. Şahınlar Kalesi'nin doğu yüzünde Ermenek'e bakan yönünde kayalara derince oyulmuş işaretler ve kabartmalar görülmekte ki bunlardan normal insan boyutlarında oyulmuş bir kabartma ilginç olup yılların tahribine karşı oldukça iyi korunmuştur. Baş ve göğüs kısmı kırılmış olan bu yüksek kabartmanın (ilgili resme bakınız) Romalı bir kumandan veya imparatora ait olduğu ihtimali duruşu, dizkapağı üstüne kadar inen pilili etekliği, anatomik yapısı ile gözden uzak tutulmamalıdır. Çevrede, yazılı herhangi bir kitabe veya benzeri bir işaret olmadığından bu kabartmanın kime ait olduğunu kesin olarak söylemek mümkün olamıyor. Ayrıca kale üzerinde işaretleşmek üzere bir ateşliğin (Ateşgede) bulunması; yükseklik itibarıyla doğuda Mennan sırtlarını, batıda Barçın tepelerini hiçbir engel araya girmesizin görebilen (ok atımı, takriben 80-100 km.lik mesafe) sisin olmadığı normal gecelerde tepeden tepeye ışıkla işaretleşmeye elverişli durumu Ortaçağ'da mühim bir yer işgal ettiği; stratejik bir önemi olduğu da dikkate alınırsa Şahinler Kalesi'nin önemi ve tarihi özelliği ortaya çıkarılmış olur.

(1):Roma ve Bizans devirlerinde Anadolu'da İskenderun'dan İstanbul'a kadar olan saha içinde, tesbit edilmiş yüksek tepelerden geceleri ışıkla işaret verilerek herhangi bir tehlike en fazla 5-6 saat içinde başkent İstanbul'a ulaştırılmış olurdu.

Deliklitaş Kalesi Giriş kapısı. Eski Ermenek - Mut yolu üzerinde çamlığa 10 km. Kayaönüne 3 km. mesafede.

ERMENEK ÇEVRESİNDEKİ TARİHİ ŞEHİR ve KALINTILAR

ERMENEK ÇEVRESİNDEKİ TARİHİ ŞEHİRLER VE KALINTILAR

Kitabımızın tarih bölümünde Ermenek Çayı (Göksu) üzerinde kurulmuş bazı şehirlerden söz etmiştik. Bunlar 1881 yılında Ermenek ve çevresini dolaşarak Eski Roma ve Bizans kentlerini tesbit etmeye çalışan (Prof.W.Ramsay) ın araştırmalarına göre on kadardır. Bunlardan meydana gelen bölgeye (DECOPOLIS İSAURİKA İzavriya dekopolisi) denmektedir. İzavriya dekopolisi belli başlı on şehirden meydana gelen bir vilâyet durumunda olup GERMANİCOPOLIS (Ermenek) bu bölgenin merkezliğini yapmıştır. (BAK: Helenistik Çağda Ermenek-İskender devri-Tarih Bölümümüz) Ermenek çevresindeki bu tarihi kentlerden bugün sadece birkaç tanesinin yeri ve kimliği tam olarak bellidir, diğerlerinin ne vakit ve kimler tarafından kurulduğu ne vakit yıkıldığı bilinmemektedir. Bunlardan Germanicopolis (Ermenek) ile Claudiopolis (Mut) hariç diğerleri tarihe karışarak sona ermiştir. Ermenek çevresindeki tarihi şehirlerden en tanınmışları şunlardır:

1-DALİSANDES

Çamlıca (Muhallar) Köyü civarında, Kayaönü (Ezveni) yaylası ile Çamlıca yaylası arasındaki şehir kalıntıları ve kaya mezarlarının bu şehre ait olduğu sanılmaktadır. Damlaçalı mevkiindeki tapınak kalıntılarının da bu şehre ait olduğu; orman içinde tek başına gizlenmiş (Bugün birkaç sütun parçasından başka birşey kalmamıştır) haliyle hristiyanlığın gizli olduğu ilk yıllara ait bir tapınak olarak düşünülebilir.

Dalisandes Kaya Mezarları - Çamlıca.

2-EİRENEPOLİS ANTİK KENTİ

Ermenek'in güney doğusunda Zeyve Deresi vadisinde Görmel, Arnava, Zeyve, Aşağı İrnebol ve Yukarı İrnebol köyleri bulunmaktadır. Bugün Çatalbadem olarak isimlendirilmiş Yukarı İrnebol'un kuzey batısında eski bir kentin kalıntıları bulunmaktadır. Burası antik Eirenepolis kentidir ve ismi bugüne İrnebol olarak gelmiştir. Kentte bugün görülebilecek sadece bir kaya mezar kalıntısı vardır.

İngiliz Prof. George Bean bu bölgede bulduğu yazıları (incirption) okumuş ve "Journey in Rough Cilicia" adlı kitapta yayınlamıştır. Burada kent hakkında ilgi çekici bilgiler vardır. (Syf. 205) Burada bulunan bir Latince kitabe şöyledir.

" lussu dd Contantii triumfatoris

Augusti et Iuliani nob Caesaris

Castellum diu ante a latronibus / possessum et provinciis perniciosum / Bassidus

Lauricius v.c. com et / praese occupavit

Ad (q) ue ad perpe / tuam (q) uientis firmitatem"

Bu inscription'da 355-359 yıllarında Eirenepolis kentinin duvar içine alındığı belirtilmektedir. Eirenepolis Anamur-Ermenek yolu üzerinde önemli bir kenttir. Daha sonra Görmeli Köprüsünün

yapıldığı bu alanda Göksu üzerindeki geçiş kontrol altına alınmıştır. Gerçekten de 350 yıllarında İsaualılar isyan etmiş ve İmparator Gaius tarafından güçlükle bastırılmıştır.

Bu yazıtta ismi geçen Julian (Iuliani) ve Consantius (Constantii) 355 ve 359 yıllarındaki Roma imparatorlarıdır. Laricius ise o dönem İsaura Valisidir.

Dinek Tepesi. (Anıt mezar)

3-TİTİOPOLİS

Çatalbadem "Yukarı İrnabol" Köyünün güneyindeki sırtlarda Anemorion (Anamur) ile Kelenderis (Gilindire)den gelen Eirenopolis'e geçen tarihi Roma yolunun kesiştiği nokta üzerinde bir kent olup bugün kaybolmuş durumdadır.

4-CLAUDIOPOLİS

Bugünkü Mut şehrinin Roma ve Bizans çağındaki ismi olup Mut, Caludiopolis şehrinin harabeleri üzerinde kurulmuştur. Çevrede bir çok kalıntı halen mevcuttur.

5-DOMİTİOPOLİS

Yukarı Çağlar (Yukarı İzvit) köyünün beş km. Kuzeyindeki şehir kalıntılarının Domitiopolis şehrine ait olduğu sanılmaktadır. Kesme düz taştan harçla yapılmış duvarlar, yer yer rastlanan fresko resimler ve badanalı duvar yüzeylerindeki diğer soyut şekiller ile köyün 3-4 yüz metre yukarısında tepenin üstündeki kalıntılar burada büyük ve muhteşem bir sarayın kalıntılarını ortaya koymakta ve haber vermektedir. Köylülerin bu semte halen "Sultan Tahtı" ismi vermiş olmaları da ayrıca bunu açıklayan hususlardandır. Bundan başka kayalar içine oyulmuş kaya mezarları ve kaya manastırları ile, aslan başlıklı lâhit kapakları ve yer yer kendini gösteren su yolları burada köklü bir Roma uygarlığının varlığını ve geçmişini ortaya koyan kalıntılardandır. Zaman zaman köylüler tarafından ele geçen altın veya bakır sikkeler ile taş veya bronz heykellerden söz edilmekte oluşu bu yüzden oldukça büyük paralar sağlayanlardan da

Deliktaş Kalesi.

*Yukarı Çağlar Camii avlusunda
700 yaşında tarihi Çınar Ağacı.*

Yukarı İzvit yöresinden görüntüler.

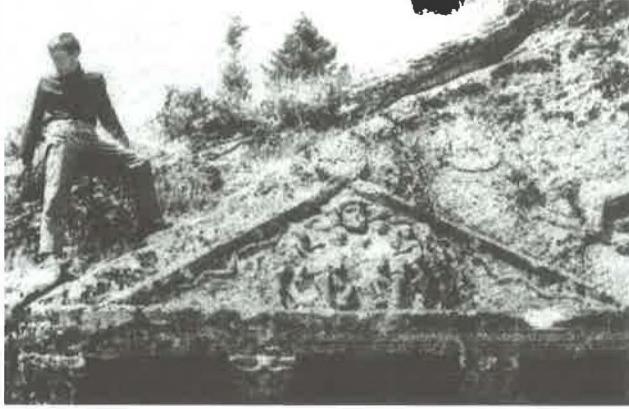
bahsedilmesi çevrenin zengin kalıntılara sahip olduğunu göstermektedir.

6-LAUZADOS (LAFSA) – Kirazlıyayla

(Bak: Bölümümüz – BAŞYAYLA)

7-FARİSKE VE ÇUKURBAĞ KÖRİSTANI

Fariske (Göktepe) ile Çukurbağ köyleri arasında (iki köyü sınırlayan yamacın tam üzerinde) çok eski ve köklü bir medeniyetin harabeleri sedir ve köknar ağaçları arasında sessiz-sedasız yüzyıllardır yatmaktadır. Ortalama yüzbin metre karelik bir alan üzerinde yayılmış olan taş sütunlar, mağaralara oyulmuş tapınaklar ve mezarlar ile bu mağaraların alınlığını süsleyen bitkisel figürler ve hayvan kabartmaları, aslanlar, yılanlar ve benzeri unsurlar Ermenek çevresinde görülmeye değer yerlerdendir. Bir saldırı, bir deprem veya salgın hastalık gibi doğal âfet sonucu yok olan bu medeniyete ait çevrede toprak altından çok değerli kalıntılar çıktığı görülmektedir. Elde edilen idoller, heykeller ve benzerlerinin büyük bir kısmı eski eser kaçakçıları vasıtası ile yok pahasına satılmış yahut da kaçırılmıştır.

Çukurbağ Köristanı'ndaki kaya mezarlarından birinin alınlığı.

Bu harabelerin, tarihi İzavria Dekopolisi'nin on mühim şehrinden biri olan GAYSİTRÜS kentine ait olduğu sanılmaktadır.

Kayalara son derece mükemmel bir ölçü içinde oyulmuş olan üçgen alınlıklı mağaralar çok kez iki bölümden meydana gelmiş durumdadır. Alınlığın tepesinde yer alan akantüs karakterindeki nebati yaprak demeti Ermenek merkezde Küçükkaledibi'ndeki kaya mezarlarındaki işlemenin aynısıdır. Alınlığın ortasına yerleştirilmiş olan insan başını (Proton) yukarıdan kabartmayı saran iki yılan çevrelemekte ve boyun altında yaşmak gibi birbirine düğümlenerek kuyrukları aşağı sarmaktadır. Aynı kompozisyona en az üç dört mağarada rastlanmaktadır. Ayrıca üçgen alınlığın dış kenarları üzerinde tepeye doğru yönelmiş kabaca görünüşlü aslan kabartmaları burada sık sık rastlanan hususlardır. Mağaralardan birinin giriş kısmının solunda iki büyük bir küçük olmak üzere kaba ve cepheden gösterilmiş üç insan figürü dikkati çeker. Başka bir mağaranın alınlığı

Çukurbağ Köristanı'nda kaya mezarları. (Sağda insan figürleri ve aslan protonları)

üzerinde daha mükemmel bir kompozisyon yer almaktadır. Burada aynı karakterdeki üçgen alınlığın ortasında at üzerinde bir süvari sağdan sola doğru yürümekte, yanında yaya olarak bir başkası ona refakat etmektedir. Bir başka figür de karşıdan gelmekte olup bütün bu kompozisyonu figürlerin tepesi üzerinde etrafa güneş ışınları saçan-tanrısıl bir insan başı tamamlamaktadır. İki ayrı yılan yan kenarlardan bu tanrısıl figüre doğru kıvrılarak yükselmekte ve tanrının başı üstünde başları birleşmektedir.

Köristan harabelerine 10 km. Kadar daha güneyde, Günder Köyü'nün batısında kalan yamaçta (Çukurbağ Asarı) denilen yükselti bulunmaktadır. Bir şato kalıntısı olduğu tahmin edilen bu tepe çevresinde kaçak olarak yapılan kazılarda seramik ve madeni olmak üzere çeşitli ziynet eşyaları ve küçük boy heykellere rastlanmış olduğu söylenmektedir. Çevrede yol boyunca sağa sola devrilmiş üzerinde aslan figürü bulunan taştan oyma Roma devri lâhitleri sayılamayacak kadar çoktur. Bu civarda yapılacak arkeolojik ve ilmi tetkikler Ermenek ve çevre tarihini aydınlatacak, müzelerimize sayısız eserler kazandıracaktır. Bakımsızlık içinde, zamanın ve cahil insanların tahribine bırakılmış bir yığın tarih hazinesi burada ilgisiz yatmaktadır.

Ermenek çevresinde sık sık rastlanan kitabelerden biri.

*Çukurbağ Köristanı'nda iki katlı üçgen alınlıklı
Roma Devri mezarı.*

Çukurbağ Köristanı. (Gaysitrüs)

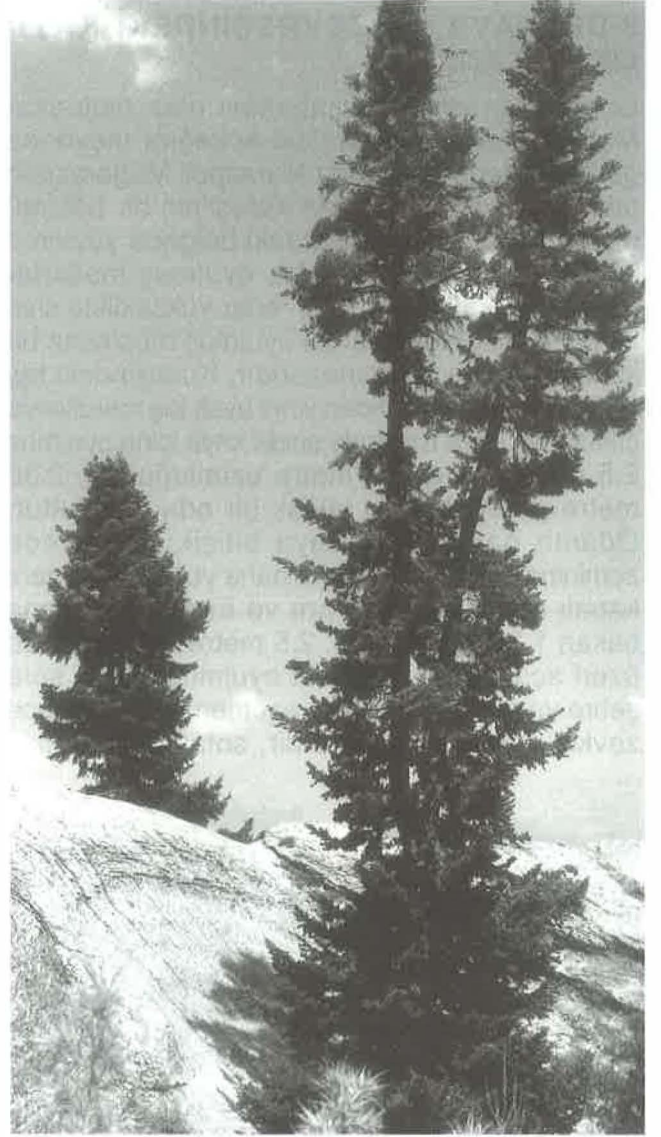
Çukurbağ Köristanı. (Gaysitrüs)

Çukurbağ Köristanı. (Gaysitrüs)

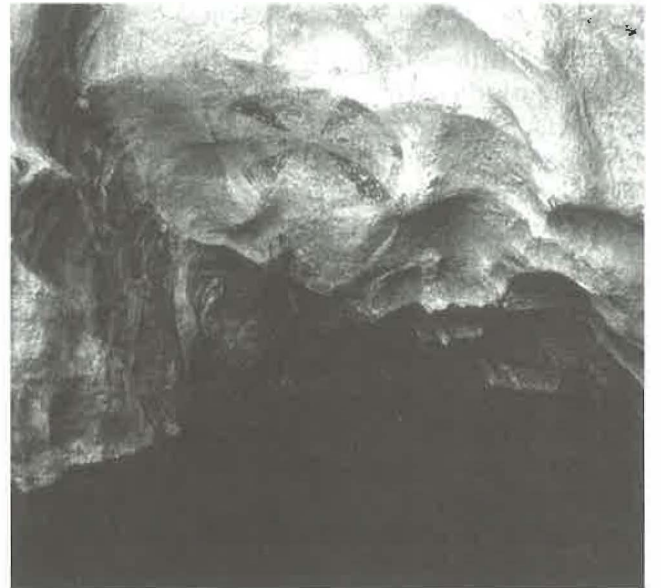
Çukurbağ Köristanı. (Nekropolü)

Çukurbağ Köristanı. 'ndan görüntüler.

Uğurlu Köristanı.

Nadire Ayhatun - (Kaya Manastırı).

8-DEZKAYA VE ÇEVRESİNDEKİ KAYA MEZARLARI

Ermenek'in en eski mahallesi olan Gülpazar Mahallesi'nin en yukardaki sokağını meydana getiren evlerin arkasında Maraspoli Mağarasının tabii giriş kapısı ile Firan Kalesi'nin bir bölümü olan (Öksürük İni) arasındaki bölgede yüzlerce küçük mağara ve kayalara oyulmuş mezarlar vardır. Dezkaya 20 metre kadar yükseklikte sivri bir kaya bloğunun üzerine oyulmuş müstesna bir kaya köşkü ve kaya mezarıdır. Kuzeyindeki taş ve toprakla dolu kısımdan yirmi ayak taş merdivenle çıkılabilen kaya üzerinde solda kaya içine oyulmuş 2.5 metre eninde, 3 metre uzunluğunda, 2.30 metre yüksekliğinde küçük bir oda mevcuttur. Odanın batısında, odaya bitişik olarak oda zemininden iki metre kadar daha yüksekte iki yanı kapalı olmak üzere şehre ve Ermenek Çayına bakan 1.25 cm. eninde, 2.5 metre uzunluğunda üzeri açık, taştan bir sofa oyulmuştur. Bu sofa şehre ve aşağıdaki vadiye egemen ve son derece zevkle seyredilen bir yerdir, sofanın solundaki

Dezkaya Kaya köşkü ve mezarı.

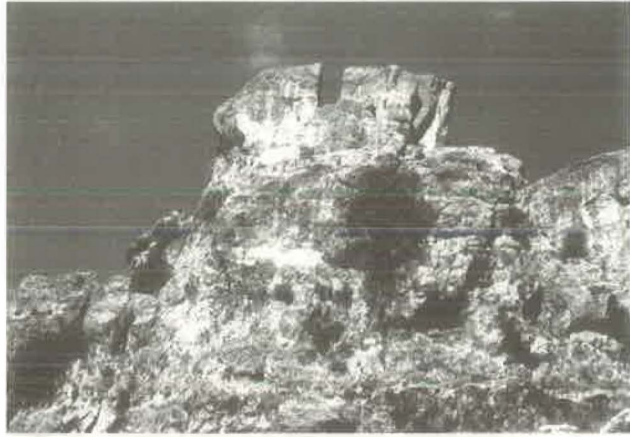
küçük delik yandaki odanın penceresi durumundadır. Halk arasında DEZKAYA veya GEZKAYA olarak anılan bu kayanın Romalılar devrinde yapılmış bir köşk ve seyrangâh olduğu muhakkaktır. Müstesna bir yer olması bakımından eski (Marassa) şehrinin ileri gelenlerinden veya Romalı derebeylerden birisine ait olması muhtemeldir. Soldaki odanın içinde doğu-batı yöneltisinde boylu boyunca yanyana oyulmuş iki mezar vardır. Bu mezar ölçü itibarıyla kayanın dış yüzüne oyulmuş yarım daire şeklindeki ikimezardan daha büyük ve mükemmeldir. Bu durum buranın sıradan bir kişiye ait olmadığını açıkça göstermektedir.

Dezkaya'nın hemen kuzeyindeki kaya bloğunun güneye, doğuya ve batıya bakan yüzlerinde yarım daire şeklinde on kadar mezar mevcuttur. Aynı kayalığın üstünde yere yatay olarak oyulmuş

hendek şeklinde mezarlara rastlanmaktadır. Bunlar görünüş itibarıyla tamamen Roma devrine ait kalıntılardır.

Dezkaya civarı. (Nekropol)

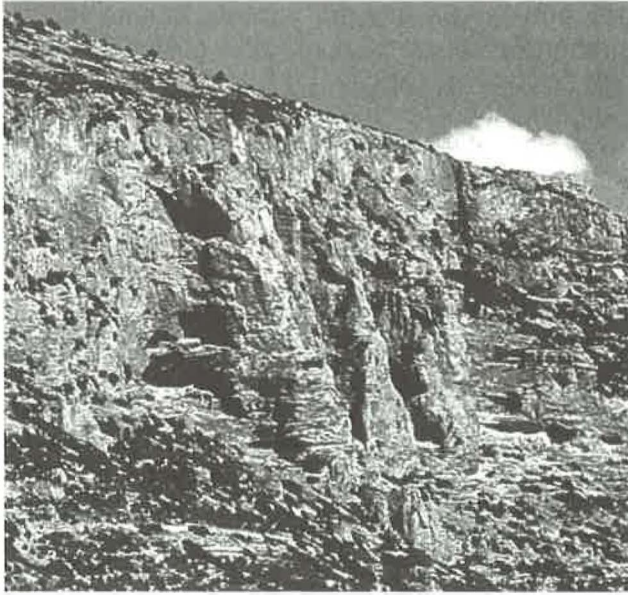
Dezkaya Kral mezarı ve seyrangahı

Keben mezarlığı içinde Roma Devrine ait bir manastır kapısı.

9-İNÖĞLESİ KAYA MANASTIRI VE ERMENEK ÇEVRESİNDEKİ DİĞER KAYA MANASTIRLARI

Ermenek'in doğusunda Yumrutepe dağının Güneybatı yamaçlarında yer alan İnöğlesi kaya manastırı ilk hristiyanların Ermenek bölgesindeki mâbetlerinden biridir. Dağın kuzey rüzgârlarına kapalı; تنها olduğu kadar yüksek bir yerindeki mağaralar içinde meydana getirilmiş olan manastır birbirine geçebilen oyuklardan ve boşluklardan oluşturulmuştur. Ermenek şehri ve çevresi ile Göksu vadisinin buradan son derece heyecan verici bir görünüşü vardır. Mağara duvarlarına yapılan firesko resimlerden bugün pek az izler kalmıştır. Zaman, rutubet ve benzeri doğal etkenlere ilâveten insan oğlu da bu tip eserleri ve gayri islami unsurları fırsat buldukça gerekli gereksiz hırpalamaktan geri durmamıştır. Nadire Değirmeni yakınlarında Ermenek Çayı'nın bir kolu olan Nadire suyunun çıktığı AYHATUN KAYA MANASTIRI, kazancı bucağında AYBAHAM Ermenek - Karaman yayla yolu üzerinde AYKADIN Ermenek çevresindeki tanınmış kaya manastırlarından olup bunlardan başka çeşitli yerlerde daha birçok manastıra rastlamak mümkündür.

İnöğlesi Kilisesi.

AKÇAMESCİT MAHALLESİNDE ÜÇGEN ALINLIKLI KAYA MEZARLARI

Akçamescit Mahallesinde Kaledibi mevkiinde yalçın kayaların böğrüne oyulmuş üçgen alınlıklı 20 kadar kaya mezarı vardır. Bunların yerden yüksekliği 8-12 m. arasındadır. Ortalama 2.5 metre kadar yüksekliği olan mağaralar genellikle iki bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölüm üçgen alınlığın

hemen altındaki giriş (Pronaos)dur, ikinci bölümün yan duvarları ve bazen zeminine oyulmuş mezarlar bu kısımdan sonra gelmektedir. İlkel birer tapınak karakterinde olan insan eliyle oyulmuş bu kaya mezarlarının en ilginç yönü üçgen alınlıkları ve cephe tezyinatıdır. Buradaki mezarların üçgen alınlıklarındaki tezyinat ile cephe süsleri Çukurbağ Köristan'ındaki mağaraların aynısı olup bunların aynı devir ve medeniyete ait oldukları açıkça görülmektedir. (Bak: Çukurbağ Köristanı ve ilgili resimler).

Bu mezarlarda dikkati çeken ortak yön mağara

Akçamescit Mahallesinde üçgen alınlıklı

Bizans devri kaya manastırı. (Alınlık tepesinde balık figürlü).

cephelerinde kullanılan sütunlar ve sütun başlıkları ile alınlık üçgenin tepesinde ve taban kenarlarında yer alan akroter karakterindeki bitkisel motiflerdir. Akantüs yapraklarına benzeyen bu altı kollu bitkisel motif tepede ve yanlarda aynı karakter içinde tekrarlanmıştır. Mağaranın bir tanesinin alınlığında bu yaprak demetinin sağında ve solunda olmak üzere göbeksiz birer papatya çiçeği sarkıtılmıştır. Üçgenin tam ortasındaki madalyonun içinde çok kez bir aslan protonu yer almaktadır (Kaledibindeki mezarlarda bu durum pek belli değilse de Çukurbağ Köristanında protonlar rahatlıkla kendilerini hissettirecek sağlamlıktadır.) Bu mağaraların hangi devre ait oldukları kesin olarak belli değilse de Helenistik Devir'e veya Selevkoslar'a ait olması kuvvetle muhtemeldir. İkidelik altından doğuya doğru 150 metrelik bir mesafe içinde yer alan bu kaya mezarlarından bir kısmı bugün çevrenin arılığı olarak kullanılmaktadır.

Bu mezarlardan daha aşağıda, Meydan camiine inen yol üzerinde " Gelin Taşı" mevkiinde üçgen alınlıklı daha basit bir mağara daha vardır. Bunların içinde mezar olmayıp alınlıklarında balık motifi ihtiva eden bir kabartma ile alınlık üçgeni içinde içi boş, dairesel bir madalyon mevcuttur. Bu mağaralar Bizanslılar devrine ait kaya manastırı ve basit keşişhanelerdendir. (Bak: İlgili resimler.)

BİZANSLILAR DEVRİNE AİT TARİHİ KİLİSE

Şehrin batısında Ermenek Güneyyurt şosesi üzerinde bugün halkın Kirse önü dedikleri yerde mağara ve kaya kovuklarından faydalanmak üzere inşa edilmiş, kısmen yapı olan bir kilise mevcuttur. Kilisenin tavan ve duvarlarında firesko olarak dini resimler işlenmiştir. Bu kilise son yarım yüz yıl içinde yıkılmış, fireskoları taşla ve tabanca atışı ile tahrib edilmiştir. Bir kısım yerleri de çobanların

Bizanslılar Devrine ait tarihi kilise. (Kirse önü)

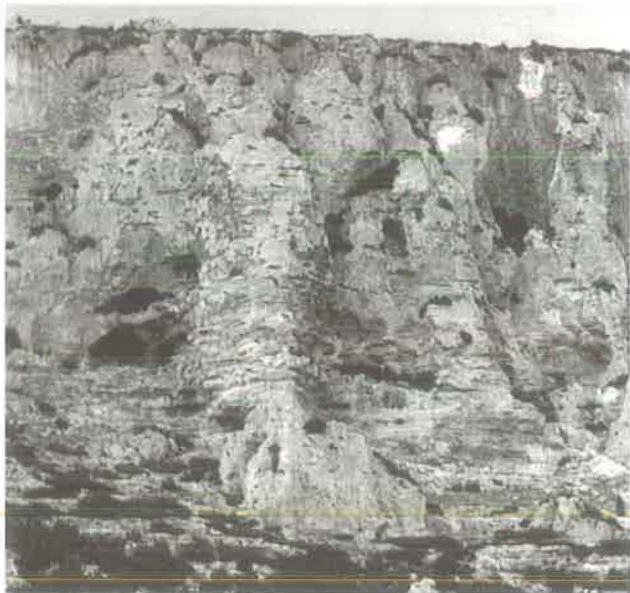
ve benzerlerinin yakmış olduğu ateşlerin isi ile kapanmıştır. Bugün sadece yer yer firesko izleri görünmekte olan kilise, Ermenek çevresindeki kiliselerin en büyüğü ve merkezi durumundadır. Bu kilisenin yeri Karamanoğlu İbrahim Bey'in azad edilmiş kölelerinden Gümüş Boğa'nın vakfı olup Cuma günleri Sipas Camiinde kendi ruhuna Kur'an okunması için vakfetmiştir. (İst. Başbak. Arşivi kayıtlarına göre)

Güneyyurt'ta İkiz İn - Eti Tabınağı.

GÜNEYYURT (GARGARA) YAKINLARIN İKİZ İN ETİ KABARTMASI

İKİZ İN kabartması Ermenek-Güneyyurt şosesi üzerinde Ermenek merkeze 12 km. kadar uzaklıkta bir tarih kalıntısıdır. Büyükçe bir kayanın güneye bakan kısmında elle oyulmuş yanyana iki küçük mağaranın üzerinde yer alan bir yılan ve bir aslandan meydana gelmiş durumdadır. Aslanın arkasında aslanla aynı hizada bir de boğa olduğu hissedilmektedir. (Kabartmanın kırılıp parçalanması nedeniyle bu kısım yeterince görülmüyor.) Yatar vaziyette işlenen aslan son derece sakın bir görünüme sahiptir. İki boğum meydana getirerek sola doğru uzanmış olan yılanın başı olduğu sanılan kompozisyon son derece harap ve parçaktır. Bu kabartmanın Hititlere ait olduğu sanılmaktadır. Eser Hititlere ait İLLUYANKA MASALI'nı hatırlatması bakımından ilginçtir. Ortalama 2.5x3.5x2 metre boyutlarındaki iki mağaradan doğudaki daha mükemmel olup esas kompozisyon kemer şeklinde oyulmuş alınlığı üzerinde yer almaktadır. Her iki mağaranın da dibinde birer taştan oyma küçük set vardır. Mağaraya giriş kapısı kemerli giriş bölümünün ortasında ve yerden (zeminden) yarım metre kadar daha yüksekte olup kapısı (50x75 cm.) kadardır. İkiz'in mağarası ve kabartmasının bulunduğu çevrede büyük ölçüde, yontulu kesme taşlar, şirahaneler dikkati çekecek kadar çoktur. Çevrenin çok önceleri şarapçılık ve bağcılık bakımından zenginliğini gösteren bu tip kalıntılar sağda solda ve duvar içlerinde yapı taşı olarak görülebilir. Bir tapınak olduğu sanılan (Zafer anıtı da olabilir) bu kabartmanın M.Ö. XIV-XIII. Yüzyıllarda yapılmış olması ihtimal dahilindedir.

Güneyyurt doğusunda "Bileği Burnu" ören yeri.

TARİHİ SU YOLLARI VE ÇEŞMELER

“ Ermenek’te her adımda bir çeşmeye rastlanır” dersek hiçte mübalağa etmiş olmayız. Sularını Maraspoli yeraltı nehrinden alan çeşmeler mütevazi yapıları; fakat bol ve soğuk suları ile susuzu dinlendirir, sokağı şenlendirir.

Ermenek’te birçok evin temellerinin altından, avlularının içinden, inişli yokuşlu dar sokaklardan (avgın) denilen tarihi su yolları geçer. Bunlar Maraspoli mağarasından taşan suların dışarı fışkırdığı yer olan Cumma denilen yerde doğuya ve batıya olmak üzere iki ana kol halinde şehre dağılır, yüz kadar çeşmeye daimi olarak yaz-kış soğuk ve bol su verir.

Ermenek’te bazı evlerde akşam olunca uyumak üzere kafasını yastığa koyan kimseler ninni yerine çok kez temelden geçen avgınların içinde çağıldayarak akan suların sesini dinlerler. Avgın denilen su yolları, kesme taşlardan ve üzerine kapatılmış saylardan meydana gelme genişçe birer yataktır. Bunlar son derece sağlam ve su geçirmeyen taşlardan itina ile yapılmış, harçla sıvanmış, sızma yapmayan tesislerdir. Bir çoğu yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi evlerin temelleri altından ve benzeri yerlerden geçtiği için halk temizlik ve su yollarının sağlığı bakımından son derece itinalı ve titizdir. Ermenek’te su bol olmasına rağmen halkımız suyun kıymetini çok iyi bilir. Yeteri kadar ondan faydalanmazsa da temizlik hususunda son derece saygılıdır. Halen yaşayan inanca göre suya tükürmek, dere veya ırmak bile olsa pislemek, kirli şeyler yıkamak, su içine işemek büyük günah ve terbiyesizlik sayılır. 1954-55 yıllarına kadar şehrin bütün su ihtiyacını karşılayan bu avgınlar tarihi birçok çeşmeye halen su vermekte ise de bu tarihten itibaren, kurulmuş olan tazyikli su tesisleri şebeke suyu avgınların yükünü hafifletmiş, sıhhi bakımdan mahzurlu bölgelerden geçen birçok avgın da iptal edilmiştir. Bugün Ermenek şehri içinde avgınlarla beslenen küçüklü büyüklü, tarihi veya basit yapılı elli kadar çeşmeye ilâveten bir o kadar da, şebeke suyu ile beslenen çeşme vardır. Gereklikçe yenileri yapılmaktadır. Halkın %50 sine yakınının, evine şebeke suyu almış olması sebebiyle çeşmelere olan ilgi artık pek eskisi gibi değildir. Dolayısıyla çeşme başı sohbetleri de oldukça azalmıştır(!)

ERMENEK’İN EN ESKİ ÇEŞMELERİ

Ermenek şehri içinde bu konu ile ilgili olarak yapmış olduğumuz araştırmada çoğunluğu halen (avgın) dediğimiz su yolları ile beslenen elliye yakın çeşme tesbit ettik. Bunlar yerli Ermenek taşından dört köşe kesilmiş düzgün köşelerle yapılmış yuvarlak veya sivri kemerli, üzeri ahşap turalı (saçaklı), önünde tek parça taştan oyma teknesi, zincirle bağlanmış su taşları ile bazen tek, bazen çift, bazen de üç-dört kurnalı yapılarıdır. Çoğunluğu hayırsever insanların yardımı ile yapılmış anonim tesisler olup bir tevazu ifadesi olarak kitabelerinde “yapan veya yaptıran” kişilerin isimlerinden bahsedilmemiş olduğu gibi çok kez kitabe koymak ihtiyacı bile duyulmamıştır. Dolayısıyla yapılış tarihleri hakkında da kesin bir bilgiye sahip olamıyoruz. Mevcut kitabelerin çoğunluğunda da yapan-yaptıran ve tarih yerine, su ve su ile ilgili âyetler veya sûreler konmuştur.

YEDİ ÜLÜKLÜ ÇEŞME

Ermenek çeşmelerinin en eskilerindendir. Gülpazar mahallesi sınırları içinde, eski Ermenek çarşısı Yukarı Çarşı’nın meşhur çeşmesi olan tesis, tarihi Ulucami’nin yüz metre kadar batısında kurulmuştur. Doğu-batı yöneltisinde uzanan dört buçuk metre kadar genişliğindeki çeşmenin adından da anlaşılacağı gibi yedi ülüğü vardır. Bu yedi ülükten yaz-kış gürül gürül bol ve soğuk sular akar... Asırlardır yüzbinlerce insanın susuzluğunu gideren, belki on göbek insanoğlunun birçok olaylarına şahit olmuş tarihi çeşme, hizmet etmiş olduğu çarşının, 1950 – 60 yıllarından sonra eski değerini kaybetmiş olması nedeniyle sanki öksüz kalmış gibidir... Bu duygular içinde de olsa, inat ve ısrarla dört mevsim azalıp eksilmeden yine akar. Kimbilir daha kaç yüzyıl akacak; kaç bağı yanığa soğuk su verecek, kaç yabancıyı bu duygularla düşündürecek; geçmiş asırları hayal ettirecektir... Çeşmenin Karamanoğulları devrinde yapıldığı, muhtemelen Ulucami ile yaşıt olduğu sanılmaktadır. Türklerde yeni yaptırılmış cami, medrese imaret gibi kuruluşların yanına çeşme yaptırılması eski bir âdet olup bu hususa Karamanoğulları devrinde de özellikle dikkat edilmiştir. Bu nokta dikkate alınırsa ve çeşmenin sağdan birinci ülüğü üzerindeki ayna taşında mevcut istif karakteri ve palmet yapraklarının,

Yedi Ülüklü Çeşme ayna taşı.

Karamanoğulları devri mimari tezyinatı ile olan kuvvetli ilişkisini de hesaba katarsak, çeşmenin Ulucami ile yaşıt olması gerekir. Yahut da en

azından Karamanoğulları devrinde yapılmış olması icap eder. (Bakınız: Yedi Ülüklü çeşme ayna taşı resmi.)

Ayna taşında sivri bir kemerin içine tezyin edilen palmet karakterindeki giriftler, sivri kemeri tamamlayan dikdörtgenin dışında kalan sahada son derece güzel bir sülüs ile:

“O Allah ki rüzgârları rahmetinin önünde müjdecî göndermekte ve semadan pampak bir su indirmektedir, diriltelim diye bununla ölü bir beldeyi ve sulayalım diye mahlûkatımızdan nice hayvan sürülerini ve birçok insan kümelerini. Celâlin hakkı için onu aramızda evirip çevirmektedir. Düşünsünler, ibret alsınlar diye... Yine de insanların ekserisi nankörlük etmektedir.” Anlamında:

(VEHÜVELLEZİ ERSELERRİYAHA BÜŞRAN BEYNE YEDEY, RAHMETİHİ VE ENZELNA MİNESSEMAİ MAEN TAHOA, LİNUHYİY'YEBİHİ BELDETEN MEYTEN VE NÜSGİYAHÖ MİMMİ HALAKNA EN AMEN VE ENASİYYE KESİRA) âyeti yazılıdır, “Kur'an dan Fûrgan Sûresi: 47,48. Âyetler.”

42x45 cm. boyutlarındaki bu mermer ayna taşının alt kenarına yakın bir noktada kurna deliği olduğu anlaşılan bir delik mevcuttur. Çeşmenin birkaç defa tamir gördüğü bilinmektedir. Çeşmenin soluna doğru yerleştirilmiş yarı parçak kitabeden

Yedi Ülüklü Çeşme.

anlaşıldığına göre son olarak 1276 H. 1859 M. yılında tamir edilmiştir. Bundan önce, ismi tam olarak okunamayan bir paşa tarafından tamir ettirilmiş olduğuna dair de başka bir kitabe mevcuttur. Bu kitabenin birinci ve ikinci satırlarında:

“.....Kerem Hazret Paşa”

“.....çeşmei.....” kelimeleri okunabilmektedir.

Mevcut kitabelerin en muhteşem, sanat değeri olanı yukarıda bahsetmiş olduğumuz ayna taşıdır. Çeşme halen kullanılmakta ve avgın denilen su yatakları vasıtasıyla Maraspoli yeraltı nehrinden su almaktadır. Tamire ve bakıma muhtaçtır.

ABİDİN PAŞA ZADE ÇEŞMESİ (Meydan Çeşmesi)

Meydan Camii minaresinin doğusunda bulunan çeşme kemerli ve ahşap saçaklı iki lülesi ve iki ayrı teknesi bulunan bir tesis idi. Son beş yıl içinde şehir imar planı gereğince yıkılıp biraz daha batıya ve geriye aktarılıp şimdiki yerine yeniden betonarme olarak inşa edildi. Eski taş kitabesi de yerine yine kondu. Bu kitabeye göre çeşme (1230 H.) 1814 yılında Abidini Paşa'nın oğlu ABDULLAH BEY tarafından yaptırılmıştır.

Daha önce avgın suları ile beslenen çeşme Ermenek Belediyesi tarafından yapılan yenilemeden sonra şebeke suyu ile takviye edilmiştir.

Abidin Paşazade (Meydan Çeşmesi) kitabesi.

HACI HÜSEYİN EFENDİ ÇEŞMESİ (Hamamönü Çeşmesi)

Çeşme Orta Mahalle'de tarihi Karamanoğulları hamamının güney duvarının batı köşesinde kurulmuştur. Halen avgın suları ile beslenen çeşmelerimizdendir. Kemerli, taş oyma tekneli, büyükçe tek lüleli tipik Ermenek çeşmelerindendir. 41x43 cm. boyutlarındaki kitabesine göre (1267 H.) 1851 yılında SEYİT HACI HÜSEYİN EFENDİ

adında bir hayırsever tarafından yaptırılmıştır. Dört satırlık kitabesinde:

“MAHÜVE ŞİFAÜN VE RAHMETÜN LİL MÜ'MİNİN” âyetine ilaveten

“ Sahibül hayrat Esseyit Hacı Hüseyin Efendi. Sene: 1267”

yazılıdır. Çevrede çeşme “Hamam çeşmesi veya Hamamönü çeşmesi” olarak anılır.

H. Hüseyin Efendi (Hamamönü) çeşmesi kitabesi.

KEBENDİBİ ÇEŞMESİ

Keben yokuşu'nun dibinde olan çeşme elips karakterinde tatlı bir kemerle âdi taştan yapılmıştır. Suyu Kebenbaşı'ndaki mevkiilerden biri olan, çeşmeye 45 dakika kadar uzaklıkta Beğderesi denilen yerden toprak künk, avgın ve demir boru gibi değişik kanallarla gelir.

Serdarzade Hacı Mehmet Efendi Hoca adında bir hayırsever “ Damla Çalı” ormanlarından kestirdiği ağaçlardan oydurmuş olduğu ağaç oluklarla suyu Beğderesi'nden getirmiş, Keben'in üzerinden akıtmıştır (çevre halkından Ali Aktaş'ın verdiği bilgiye göre). Daha sonra çeşme olarak yapımına başlanan kuruluşa Lâtif Ağalar'dan Hacı Haydar Efendi o günün kıymeti ile bir sarı lira bağışta bulunmuş, Hacı Reşit Efendi adındaki kimse bir

Keben Çeşmesi ve Tarihi Keben Yokuşu.

o kadar yardımda bulunmuş ve daha sonra sıhhi tesislerle su yolu ıslah edilerek bu günkü çeşme meydana getirilmiştir. Daha sonra çevre halkından ve çeşmenin hemen batısında evi olan Hacı Hasan Ağa (Hasan Kol) madden ve manen çeşmenin bakımı ile ilgilenmiştir. Son yıllarda hayırseverlerin yardımı ile çeşme esaslı bir tamir görmüş, batı köşesine geniş ve uzun bir beton tekne inşa edilmiştir. Tek lüleli olan çeşmenin suyu yaz aylarında ılıktır ve oldukça da azalır.

Lüle üzerindeki kitabe taşında:

“ Maşaallah

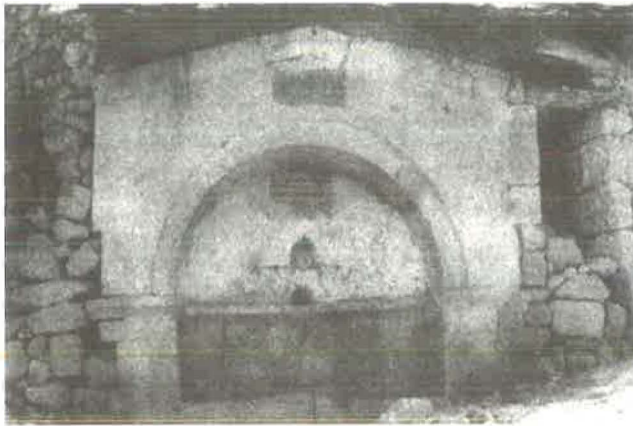
Haza min fazlı rabbi... 1317” yazıdır. Kitabedeki tarihi göre çeşme (1901) yılında yaptırılmıştır.

Keben Çeşmesi.

HACI İBRAHİM EFENDİ ÇEŞMESİ

Taşbaşın'ndan Sultanıbağ'a inen yokuşun ortalarında ve doğu kısmında yer alan çeşme yuvarlak, tatlı bir kemerle inşa edilmiştir. Büyükçe ve yerli yapımı bir lülesi vardır. Son yıllara kadar avgınlarla beslenen çeşme halen susuz ve bakımsızdır. Biri kemer altında öbürü kemeri üstünde olmak üzere iki tane kitabesi vardır. Ermenek'li değerli eğitimcilerimizden sayın Adnan Göksu'nun atalarından merhum Hacı İbrahim Efendi tarafından yaptırılmış olan çeşme son olarak

Hacı İbrahim Efendi Çeşmesi.

(1342 H.) 1926 yılında tamir edilerek kemer üzerindeki kitabe yerleştirilmiştir. Çeşmenin ayna taşını meydana getiren kitabede:

“ Mahüve şifaün varahmetün lil mü'minin” âyetine ilaveten

“ Sahibül hayrat el haç İbrahim Efendi” yazılıdır. Özellikle bağ arasından gelen yolculara her mevsim soğuk su sunan çeşme kuruluştan kurtarılarak şebeke suyu ile donatılmalı ve eski hayatıyetine kavuşturulmalıdır.

LÂTİF AĞALAR ÇEŞMESİ

Sandıklı Mahallesi'nin Saltaş mevkinde Lâtif Ağa (Abdüllâtif) mescidinin hemen ardında yapılmış olan çeşme sivri kemerlidir ve kesme taşlardan inşa edilmiştir. Tek parça taştan oyma teknesi vardır, tek muslukludur. On yıl evveline kadar diğer Ermenek çeşmeleri gibi avgın suları ile beslenen çeşme halen şebeke şehir suyu ile çalışmaktadır. Kitabesine göre Abidin Paşa oğlu Hacı Abdullah adında bir hayırsever tarafından (1233 H.): 1817 yılında yaptırılmıştır.

Lise binasına çok yakın olması nedeniyle öğrencilerin ve çevre halkının su ihtiyacını karşılayan küçük ve mütevazı bir yapıdır. Yakınında Lâtif Ağalar Mescidi olarak anılan yapının bulunmasından dolayı çeşmeye de çok kez Lâtif Ağa çeşmesi denilir.

NE VAKİT VE KİMLER TARAFINDAN YAPTIRILDIĞI BELLİ OLMAYAN DİĞER KİTABESİZ ERMENEK ÇEŞMELERİ

Yukarda kitabelerine göre ne vakit ve kimler tarafından yaptırılmış olduğu belli olan çeşmelerden bir kaçını vermiş olmakla beraber aynı tipte, kesme taştan kemerli olarak yapılmış kırk kadar çeşme daha vardır. Bunlar mimari görünüm bakımından çoğunlukla aynı karakterde ve görünüşte olan tesislerdir. Bunlardan bazılarının tarih bakımından çok eski olduğu bir gerçektir. Bu çeşmeleri bulundukları semte ve aldıkları isimle göre sıralamak gerekirse:

ARAPŞAH ÇEŞMESİ

Lise binasının ardından Keben Yokuşu'na çıkan ana yolun solunda olup tek musluklu, kemerlidir. Şebeke suyu ile beslenir. En eski Ermenek çeşmelerindendir. (1807 M.) yılında yapılmıştır.

AKÇAMESCİT ÇEŞMESİ (I)

Akçamescit camisinin kible duvarı içine inşa edilmiş şebeke suyu ile çalışan kemerli bir çeşmedir. Tarih bakımından caminin inşa tarihini dikkate alırsak

(ki aynı tarihte yapılmış olması gereki) yedi asırlık bir geçmişi vardır. Yedi ülüklü, Gubuşlar, Börekçi çeşmeleri ile çağdaş çeşmelerimizdendir. Halen tek musluğu ile halkın hizmetindedir.

AKÇAMESCİT ÇEŞMESİ (II)

Akçamescit mahallesinde, Akçamescit Camisinden üçyüz metre kadar daha batıda küçük ve basit bir çeşmedir.

ÇİLİNGİR ÇEŞMESİ (AVLUIÇİ ÇEŞMESİ)

Meydan Mahallesinde Meydan Camisi'nin doğusundan güneye Havuzlu'ya inen anayolun doğusunda bol sulu, taş oluktan akan; Sipas Pınarı'nın sularını Avluçi bahçelerine taşıyan avgının üzerinde kurulmuştur. Bol suları ile yaz-kış çağıldaya çağıldaya akarak çevreye hareket veren bir kuruluştur, son derece mütevazî bir yapısı vardır.

GÖĞLEMEZ ÇEŞMESİ

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz Avluçi Çeşmesinin ikiyüz metre kadar güneyinde ve aynı yol üzerinde kurulmuş kemerli bir çeşmedir. Avgın suları ile beslenir. Tek lüleli ve orijinal taş tekneli çeşme Tol Medrese arkasından Yassıkaya'ya açılan imar yolu üzerine rastlamış olduğu için 1970 yılı ilkbaharında yıkılmıştır ve halen mevcut değildir.

AVLUIÇİ ÇEŞMESİ

Meydan mahallesinde, Çilingir Çeşmesi'nin yüz metre kadar kuzeyinde ve aynı yol üzerinde, tek musluklu basit bir yapıdır.

BEHÇET ÇEŞMESİ

Gülpazar Mahallesinde Ulu Cami'nin güneyinde inşa edilmiş kemerli bir yapı olup bitişiğinde evi bulunan merhum Hacı Behçet Efendi tarafından yaptırılmış bir hayırdır. Halen avgın suyu ile çalışır. Tek lüleli ve kitabesizdir.

BÖREKÇİLER ÇEŞMESİ

Keçipazar Mahallesi sınırları içinde eski Ermenek çarşısı (Yukarı Çarşı) nın batısında, Börekçiler fırını yakınında kurulmuş kemerli bir çeşmedir, halen avgın suyu ile çalışmaktadır. Tarihi Ermenek çarşısının meşhur çeşmelerinden biridir.

CUMMA ÇEŞMESİ

Maraspoli yeraltı nehrine açılan içme suyu galerisinin ağzında kurulmuş tek lüleli basit ve taş tekneli bir kuruluştur.

Börekçiler Çeşmesi, arkada eski ERMENEK'in tipik evleri ve ERMENEK (Firan) kalesi.

CELAL ÇEŞMESİ (Batı Celâliye)

Orta Mahallede, aynı adı taşıyan batı Celâliye mescidinin hemen kuzeyinde kemerli, tek lüleli, şebeke suyu ile çalışan eski bir çeşmedir.

CELAL ÇEŞMESİ (Doğu Celâliye)

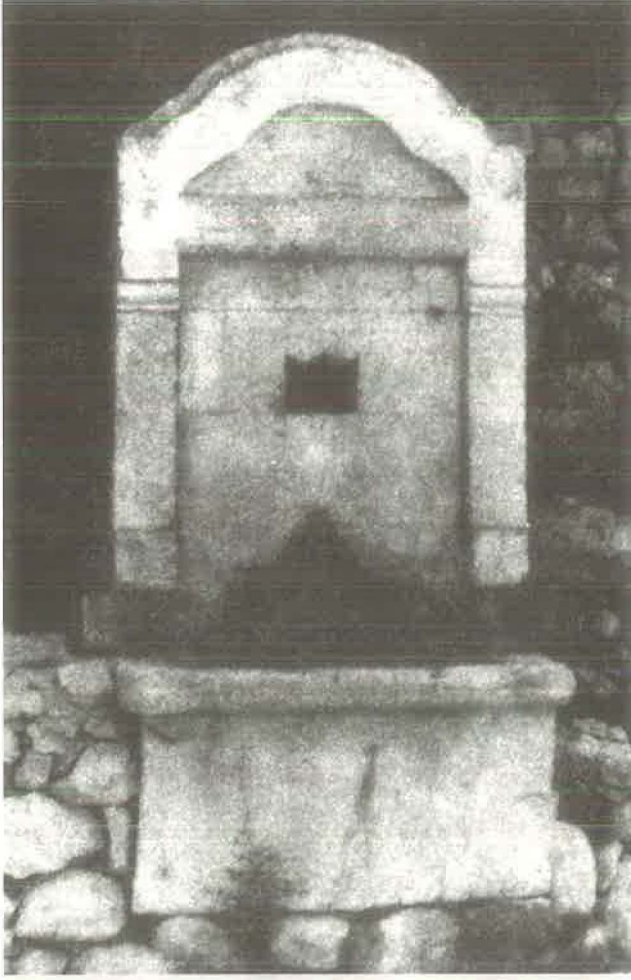
Orta Mahallede, batı Celaliye mescidi'nin ardındaki evlerden birinin güney duvarı içinde kurulmuş bir çeşmedir hizmettedir.

CELALETTİN ÇEŞMESİ

Hükümet önünden Değirmenlik Camii önüne inen Metlihan Yokuşu'nun dibinde Müftü Celâlettin Efendi'ye ait evin batı duvarı içinde kurulmuş büyükçe, alçak ve tek lüleli, avgın suları ile beslenen bir çeşme idi. İmâr ve yol istimlakları nedeniyle ortadan kaldırılmış tarihe karışmıştır.

DEĞİRMENLİK ÇEŞMESİ

Değirmenlik Camisi'nin batısında kurulmuş yuvarlak kemerli bir çeşme olup son yıllarda ihtiyaç

Celal Çeşmesi.

Doğu Celal Çeşmesi.

nedeniyle büyütülerek musluk sayısı artırılmıştır. Şebeke suyu ile çalışır.

GUBUŞLAR ÇEŞMESİ

Gülpazar Mahallesi'nde, Ulu Cami önünden Keben'e giden anayolun altında, caminin ikiyüz metre kadar doğusunda tek lüleli, avgın suyu ile beslenen kemerli bir çeşme olup Ermenek çeşmelerinin en eski ve tarihi olanlarındandır.

GÖĞLEMEZ ÇEŞMESİ

Keçipazar Mahallesi sınırları içinde; Göğlemez Mescidi'nin doğusunda avgın suyu ile çalışan tek lüleli kemerli bir çeşmedir.

DEĞİRMENLİKTE ÇEŞME

Değirmenlik camisinin batısından güneye Elmalibahçe semtine giden ana yolun sağında Ermenek'teki diğer sözü edilen çeşmelerden çok farklı bir süs ve işçilik içinde inşa edilmiş ilginç bir çeşme mevcut olup bakımsızlıktan toprak içinde kaybolmuş durumdadır. (Bu değerli kalıntı en kısa zamanda kurtarılmalıdır.)

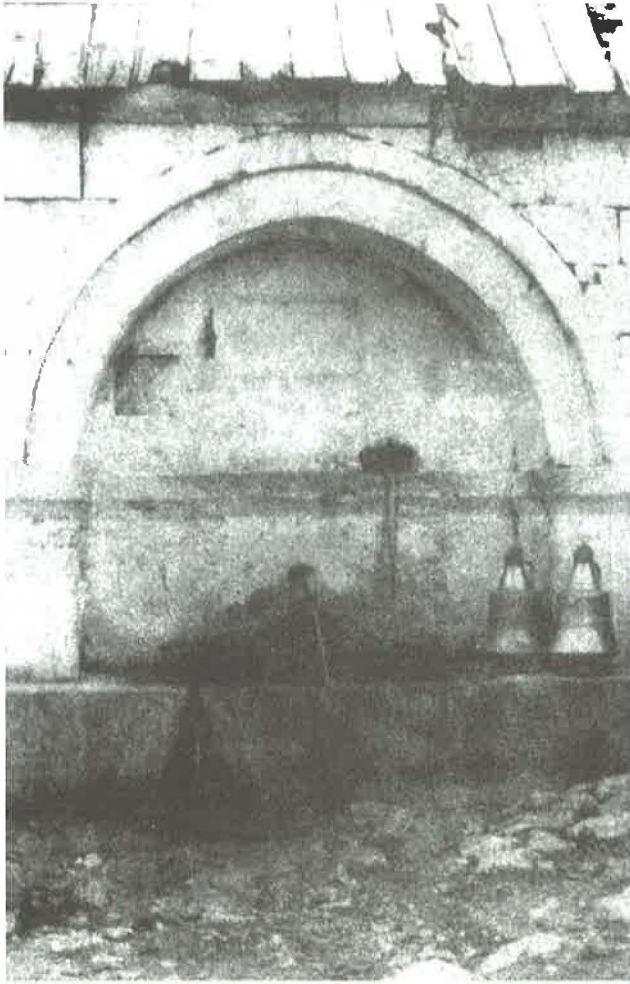
Değirmenlik'te tarihi bir çeşme.

HACI SOFULAR ÇEŞMESİ

Değirmenlik Mahallesi'nde, Doktor Mehmet Sönmez'in ataları tarafından yaptırılmış küçük ve mütevazı bir çeşme olup Elmalıbahçe'ye ayrılan yol kavşağında kurulmuştur. Aynı isimdeki ikinci çeşme yüz metre kadar daha yukarıda ve sözü edilen kişiler tarafından yaptırılmış kuruluşlardır. Her ikisi de bugün bakımsızdır.

FATMA ANA ÇEŞMESİ

Kebendibi Mahallesi'nde tarihi Fatma Ana Camisi'nin beş metre kadar doğusunda yuvarlak kemerli bir çeşme olup şebeke suyu ile çalışmaktadır.

Fatma Ana Çeşmesi.

HACI REŞİT EFENDİ ÇEŞMESİ

Orta Mahallede batı Celâliye Mescidi'nin önünden Sipas ardına inen yokuşun üzerinde kurulmuştur, halen hizmettedir.

ÇİYEKLER ÇEŞMESİ

Orta Mahalle'de, tarihi Karamanoğulları Hamamı'nın ardından doğuya giden anayol

üzerinde, yıkılmış olan Ciyekler Mescidi'nin ardında kurulmuş olan Ciyekler çeşmesi Elektrik santrali boru hattı güzergâhı üzerine gelmiş olması nedeniyle yıkılmış, yerine yeni bir çeşme kurulmuştur.

PİRAĞALAR ÇEŞMESİ

Çınarlısu Mahallesi'nde, suyunun soğukluğu ve bolluğu ile tanınmış bir çeşmedir. Son yıllarda yeniden betonarme olarak inşa edilmiştir. Sularını Sipas Pınarından alır. Daimi, soğuk ve bol suları ile çevreye hizmet etmektedir.

SALTAŞI ÇEŞMESİ

Sandıklı Mahallesi'nde, lise binasının ardından geçen ana caddenin üzerinde, Keben Yokuşu'na ayrılan yokuşun anayol ile birleşim noktasında kemerli; büyük ve taş oyma geniş tekneli bir çeşme olan Saltaşı çeşmesi yol istimplaki nedeniyle yıkılmıştır. Yerinde şebeke suyu ile çalışan çeşme mevcut olup ikincisi onun hemen batısındaki hükümet önüne giden anayol üzerinde yine kemerli ve eski bir çeşmedir.

SİPAS CAMİİ ÇEŞMESİ

Sipas Camisi yazlık kısmının batı duvarı üzerinde kurulmuş, yarım daire biçiminde yayvan kemerli, Sipas Pınarı'nın suları ile çalışan üç lüleli bir çeşmedir. Sipas Camisi ile beraber çağdaş olduğu, hatta aynı tarihlerde yapıldığı sanılmaktadır. Tarihi Ermenek çeşmelerindendir. (Cami yenilenirken yıkılmış ve iptal edilmiştir.)

Sipas Camii Çeşmesi. (Yıkılmadan önce)

SIRA MAHALLEDE ÇEŞME

Değirmenlik Camisinin batısı ile bugünkü garaj arasında kalan ve semt olarak "Sıra Mahalle" adı verilen yerde yapılmış bir çeşmedir.

TAŞBAŞI ÇEŞMESİ

Taşbaşı'nda, Emir Yokuşu'nda Hacı İbrahim Efendi Çeşmesi'nin önünden doğuya giden yol üzerinde ve sözü edilen çeşmeye atmış metre kadar uzaklıkta kesme taşlardan inşa edilmiş avgın suyu ile çalışan, şebeke suyu ile takviye edilmiş oldukça eski çeşmelerimizdendir.

YUKARI HAVASIL ÇEŞMESİ

Yukarı havasıl'da oldukça eski dört çeşme vardır. Bunlardan ikisi Havasıl Camisi'nin yakınında (biri elli metre kadar kuzeyinde; öbürü yirmi metre kadar güneydoğusunda) mimari bir özelliği olmayan kuruluşlardır.

YENİ YAPILMIŞ DİĞER ÇEŞMELER

Yukarıda kitabeli ve kitablesiz olmak üzere sıralanmış olduğumuz çeşmelerden başka bir kısmı son kırkkırkbeş yıl içinde kurulmuş betonarme bir kısmı ise bir boru bir musluk cinsinden şebeke suyundan faydalanmak üzere gereken yerlere belediye tarafından dağıtılmış atmış aşkın çeşme daha vardır.

Bunlardan bir kısmı Kebendibi'nden Küçükkaledibi'ne kadar olan bölge içinde (Darçın Sokakta, Ulu Cami arkasında, Keçipazar Mahallesi'nde, Başpınar Mahallesi'nde, Küçükkaledibi'nde, Akçamescit'te, Göğlemez Mescidi güneyinde, Yassıkaya'da, Meydan Camisi Kuzeyine yapılan garajın kuzeyinde; Yine Kebendibi'nde "Balcılar" mevkiinde, Keben'den lise ardına inen yokuş üzerinde) yer alır. Deliklikaya'dan Yassıkaya'ya kadar olan bölge içinde: (Tekke Köprüsü üzerinde, Tekke Köprüsü'nün kırk metre kadar batısında ana cadde üzerinde, Akcamı bitişiğinde) bulunmaktadır. Bunlardan başka, Askerlik şubesi yanında, Değirmenlikten Elektrik santraline giden yol üzerinde, Aşağı ve Yukarı Havasıl'da, Gariplerde, Tol medrese ardında olmak üzere dağılmış durumdadır.

Böylece eski ve yeni olmak üzere Ermenek çeşmelerinin sayısı yüzelliye yakındır.

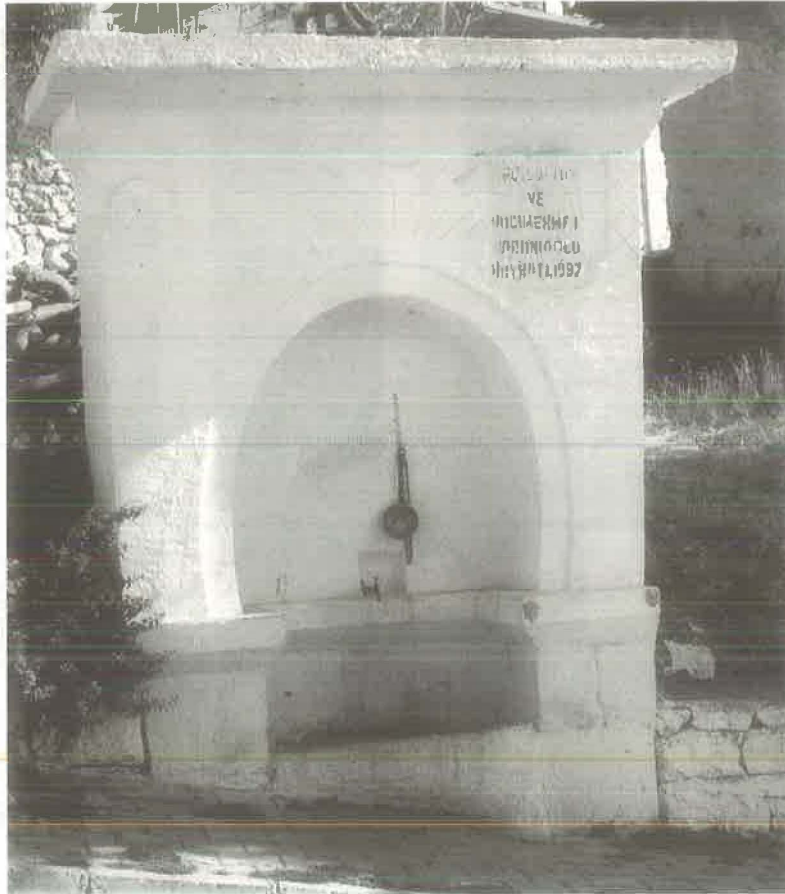
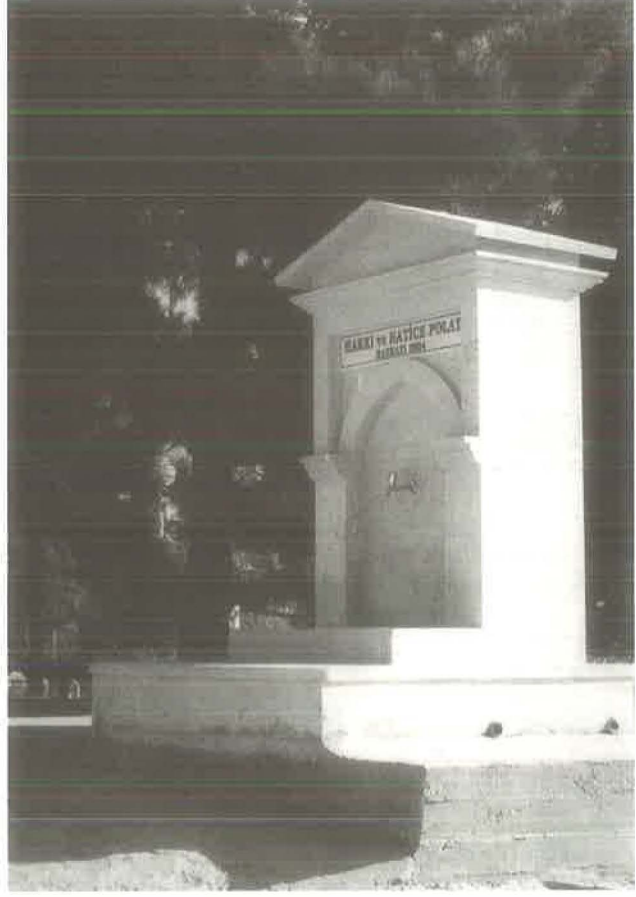
Öksürük İni'nden Tekke'ye bir bakış. (1972)

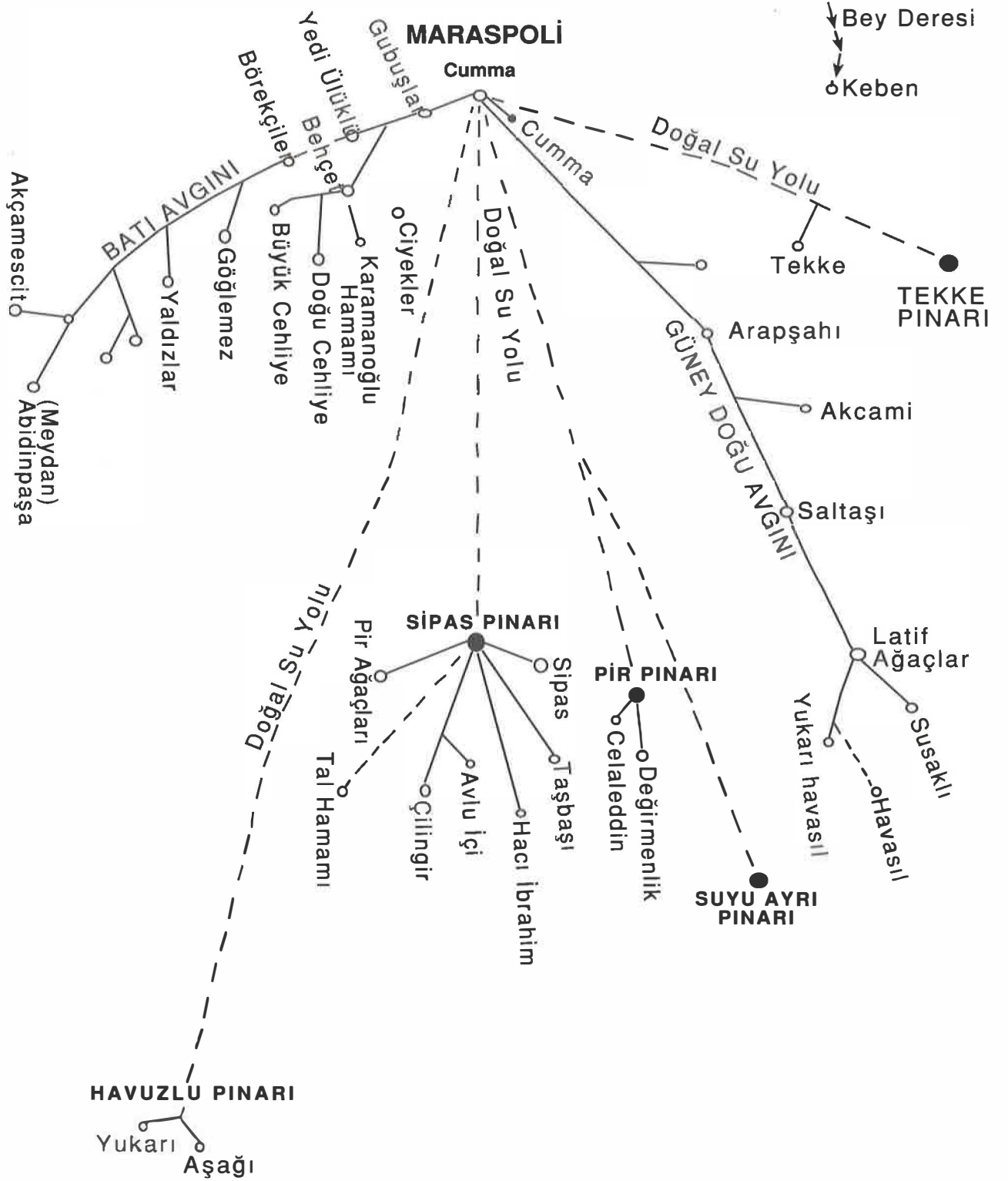

Ermenek çevresindeki Bizans devri tapınaklarından birine ait bir taş tezyinat.

1995 YILINDAN SONRA YAPILMIŞ ERMENEK ÇEŞMELERİNDEN BAZILARI...

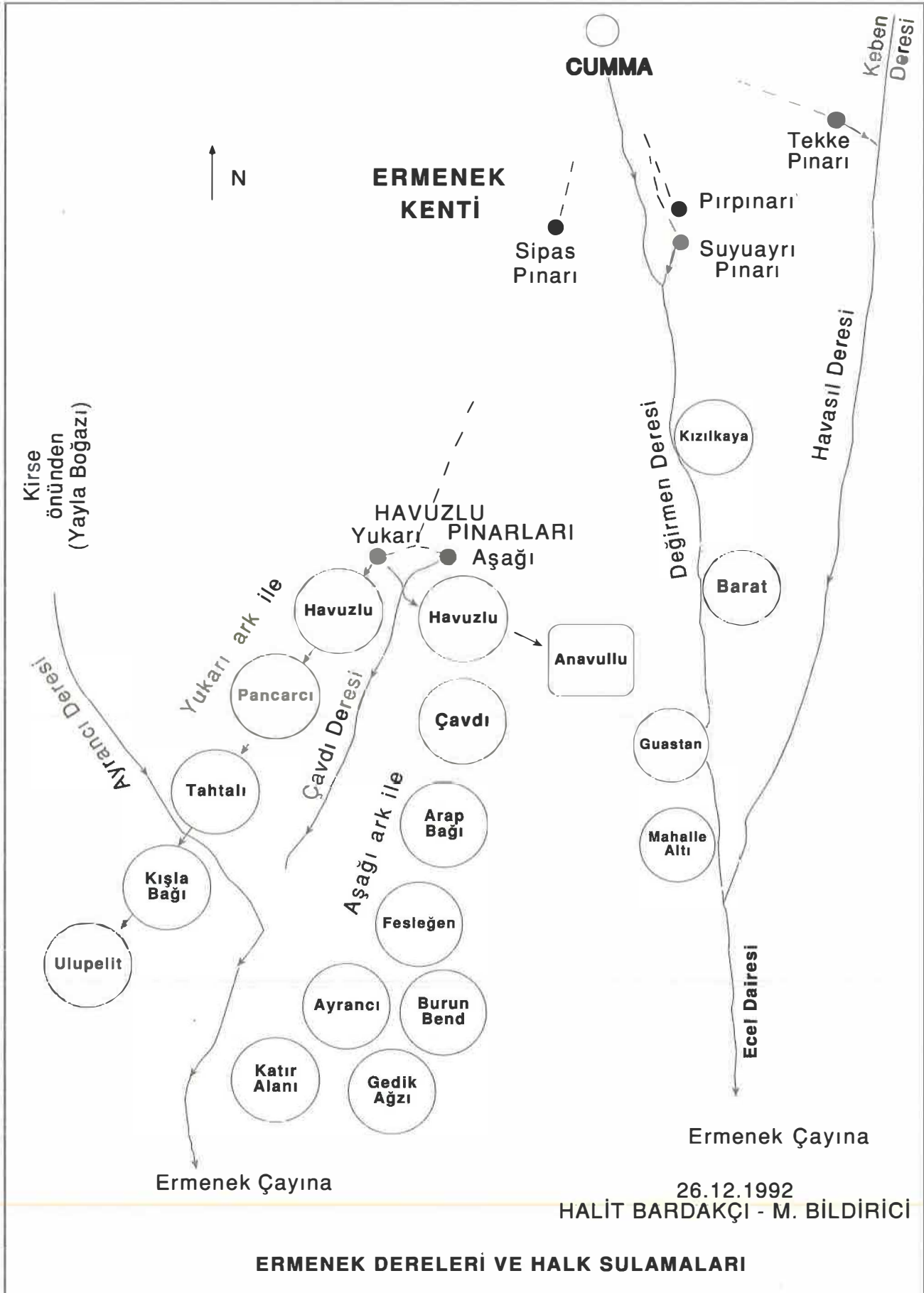

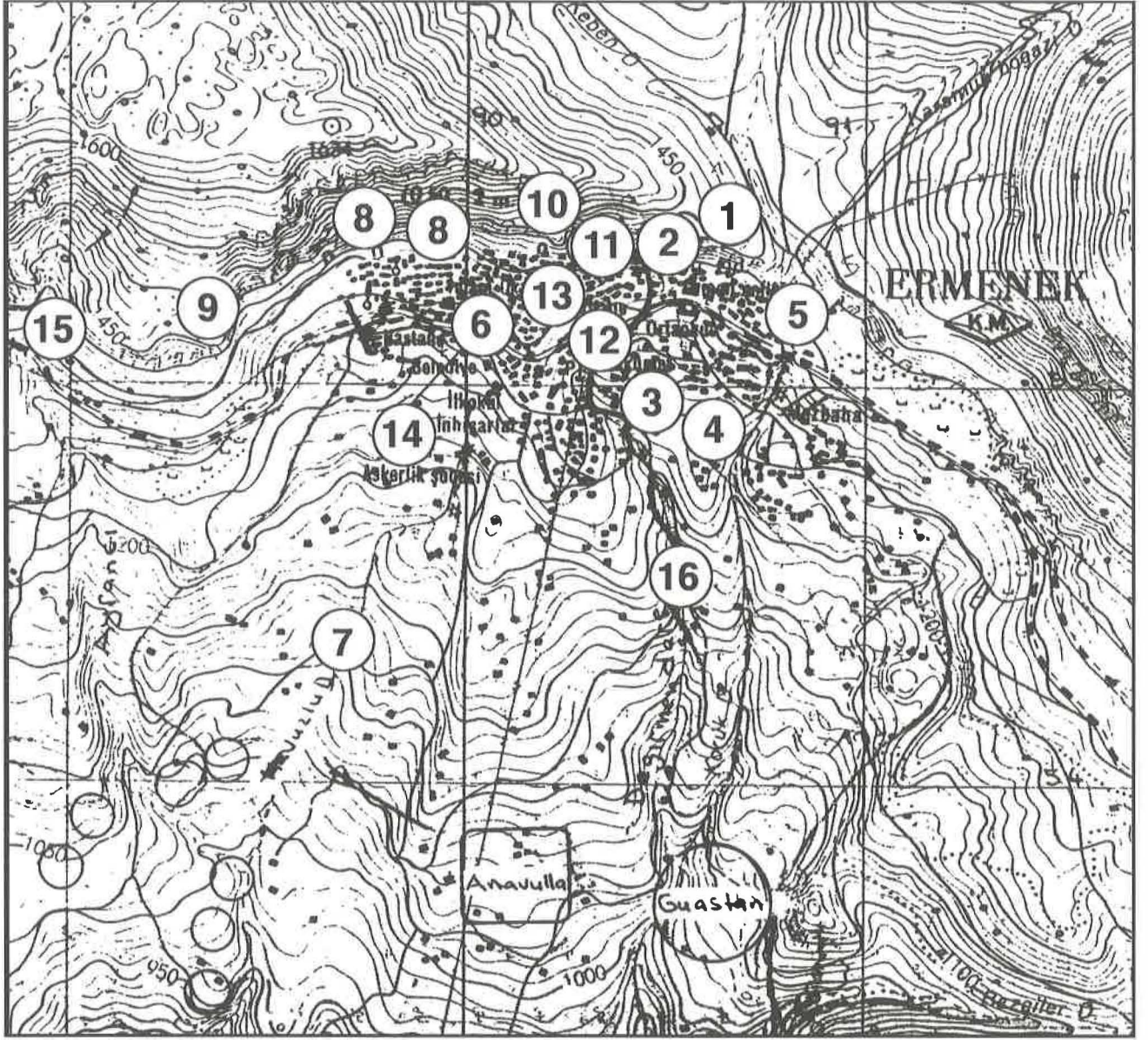

26.12.1992

HALİT BARDAKÇI - MEHMET BİLDİRİCİ

ERMENEK'TE AVGINLA BESLENEN ÇEŞME YOLLARI

ERMENEK KENTİ TARİHİ PLÂNI

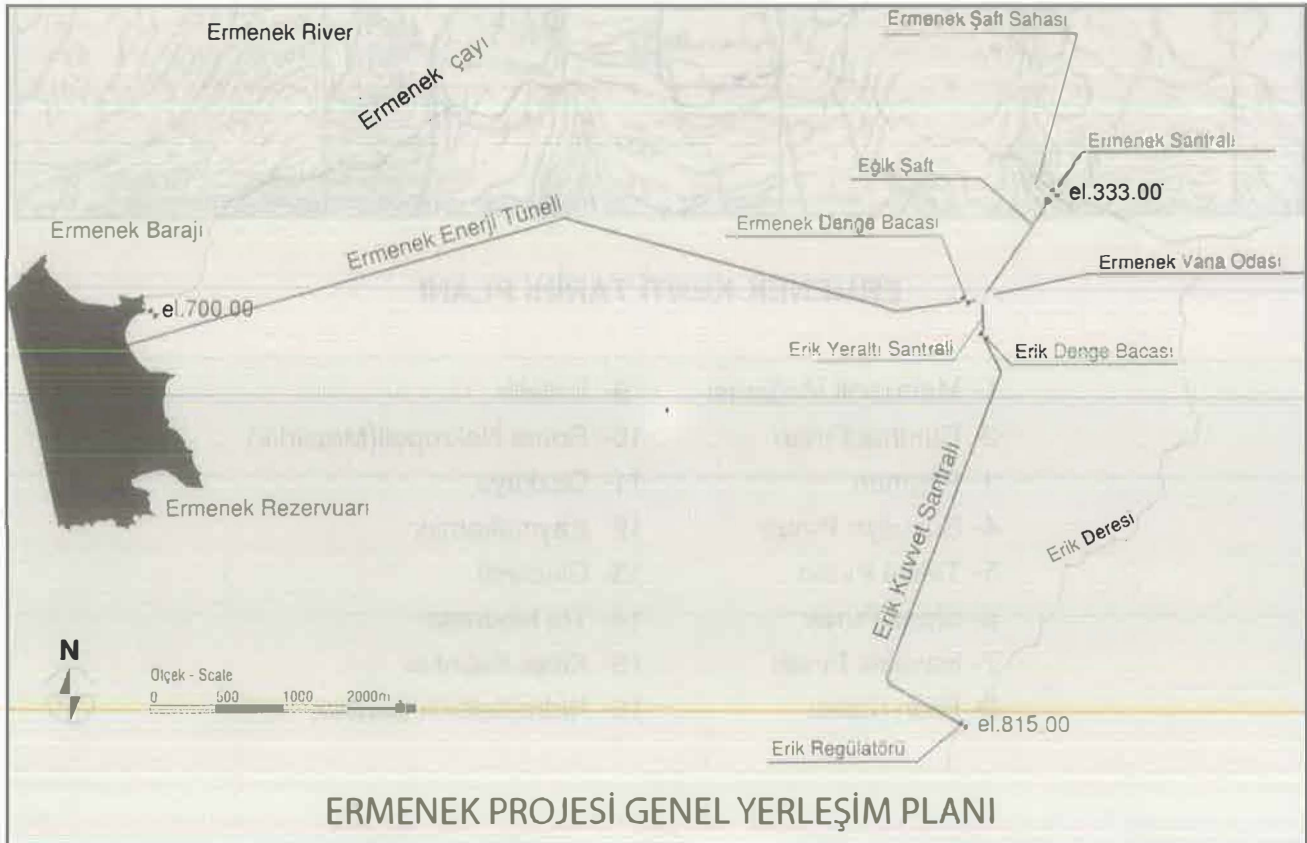
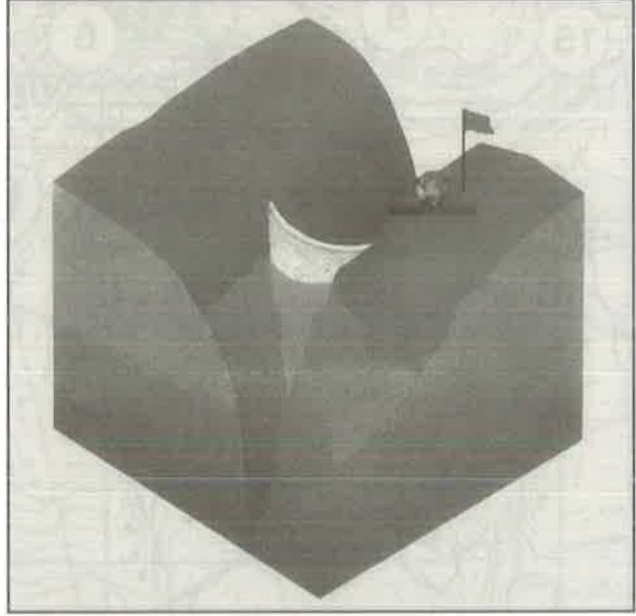
1- Maraspoli Mağarası	9- İkidelik
2- Cumma Pınarı	10- Roma Nekropoli(Mezarlık)
3- Pirpınarı	11- Dezkaya
4- Suyuayrı Pınarı	12- Kaymakamlık
5- Tekke Pınarı	13- Ulucamii
6- Sipas Pınarı	14- Tol Medrese
7- Havuzlu Pınarı	15- Kilise Kalıntısı
8- Firan Kalesi	16- Hidroelektrik Santrali

ERMENEK BARAJI VE HİDRO ELEKTRİK SANTRALİ (HES)

Ortalama elli yıla yaklaşan ölçüm-araştırma ve ön hazırlıklardan sonra 2002 Mayıs'ında temeli atılıp yapımına başlanan Ermenek Barajı ve (HES) Hidro Elektrik Santralini ihalesini BM inşaat firması ile bir Avusturya firmasından oluşan Konsorsiyum almıştır.

Ermenek Barajı ve HES Projesi, Türkiye İç Anadolu Bölgesi'nin güneyindeki Göksu Nehri'nin bir kolu olan Ermenek Çayı üzerinde yer almaktadır. Proje, enerji üretimi için planlanmıştır. Ermenek Barajı; Hidroelektrik Santrali ve Erik Derivasyonu olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Ermenek Barajı ve Hidroelektrik Santrali başlıca, dar ve derin vadide konuşlandırılmıştır, talvegden (nehir tabanından) yüksekliği 210 metre olan çift-eğrilikli asimetrik ince beton kemer baraj gövdesi ve yardımcı yapıları, 8064 metre uzunluğundaki enerji tüneli ve 302.4 MW kurulu güce sahip enerji santralinden oluşmaktadır. Erik Derivasyonu ve Hidroelektrik Santrali ana olarak Erik Regülatörü, 4150 metre uzunluğundaki enerji tüneli ve 6.5 MW kurulu güce sahip nehir tipi yeraltı santralinden oluşmaktadır. Projenin yapımı 5 yıl sürecek, bunun ilk 2.5 yılının sonunda havzada su tutulmasına başlanacaktır. Proje, Ermenek Konsorsiyumu tarafından %100 dış kredi ile inşaa edilecektir. Kontrat bedeli 539.635.747. Euro'dur.

Barajın ülkemiz için ve yöre için büyük kazanımları olduğu kadar Ermenek için muhakkak ki kayıpları olumsuzlukları da olacaktır. En büyük kayıp zaten dar olan tarım arazisinin en kıymetli tarla ve meyveliklerin sular altında kalacak olmasıdır. İkinci büyük kayıp tarihi ALAKÖPRÜ-GÖRMEL KÖPRÜSÜ'nün su altında kalacak olmasıdır... Bu ata yadigarı tarihi yapının mutlaka kurtarılması

gerekir. En azından konunun uzmanlarınca buradan sökülüp Ermenek girişine veya Yassıkaya Mevkiinde oluşturulacak bir park içinde tarihi bir belge veya (TAÇ KAPI - ZAFER TAKI) gibi değerlendirilmelidir. Aksi halde ihmali çok büyük bir kayıp ve hepimiz için tarihe karşı büyük bir ihanet ve büyük bir ayıp olur...

Bunun dışında; oluşacak baraj gölünün yapısı ve manzarası belki de Ermenek ve yöre için yeni gelişmelere, turistik olanaklara ve ekonomik yapılanmaya fırsat veren yeni çıkış yolları sunabilir... Yörenin ikliminin değişmesine de sebep olacak gelişmelerin sonuçları ileriki yıllarda ortaya çıkacaktır...(ilave bilgi:2004)

46 km² Alanı -210 M. Yüksekliğiyle Ermenek Barajı İnşaat Alanı. (2004)

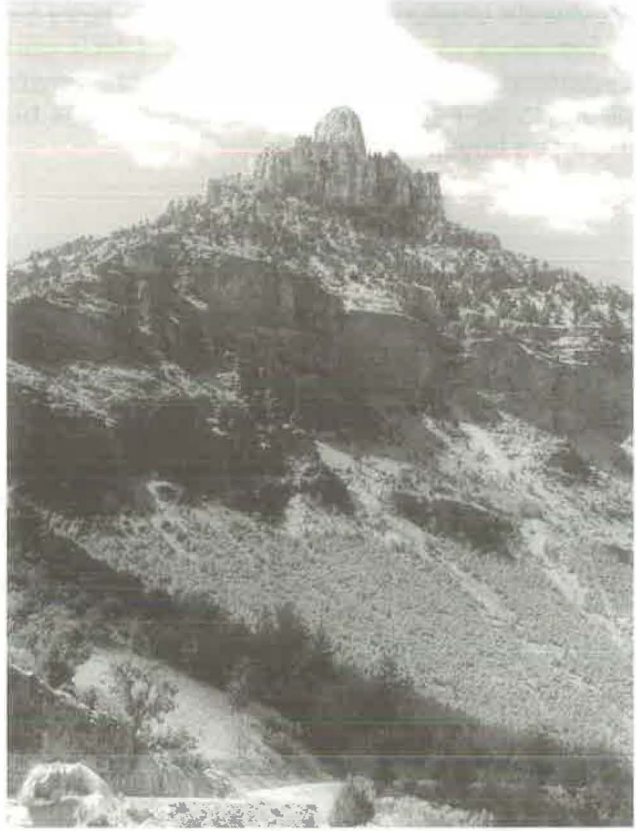

Fincan Tepesi (HES) Misafirhanesi.

PINARLAR, DERELER, ÇAĞLAYANLAR!.. YAŞAM DOLU ESİNTİLERLE!..

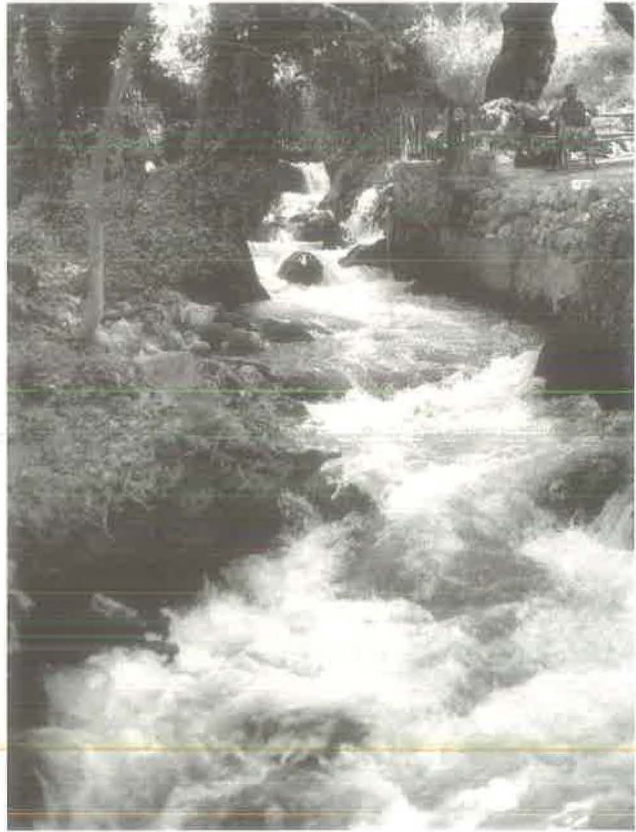
Göksu'dan...

Ambar Boğazı'ndan...

Elektrik Santralî Parkı'ndan...

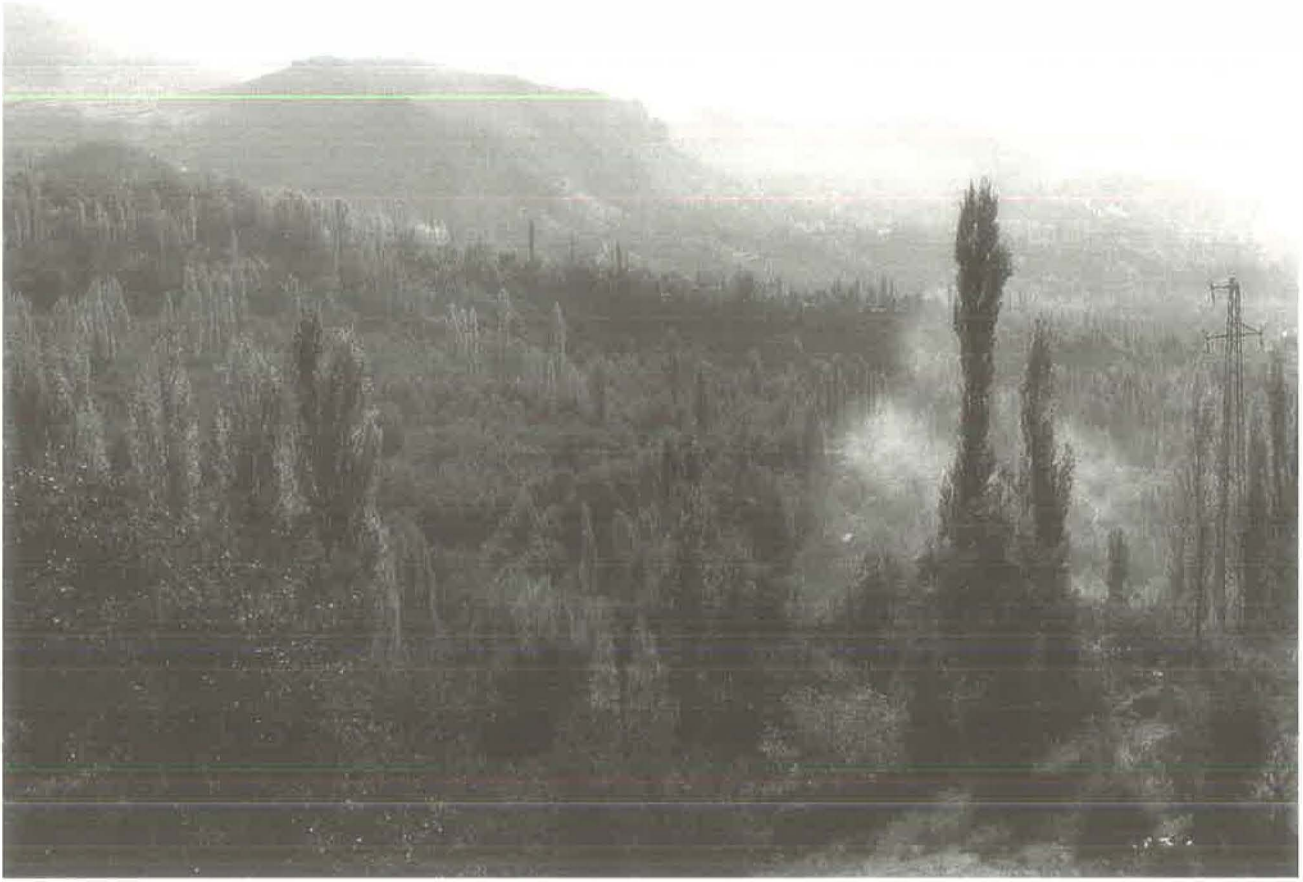

Zeyve Çayı'ndan...

Yumrutepe'den...

ve Yassıkaya'dan

Göksu'dan...

Ambar Boğazı.

ERMENEK ÇARŞILARI

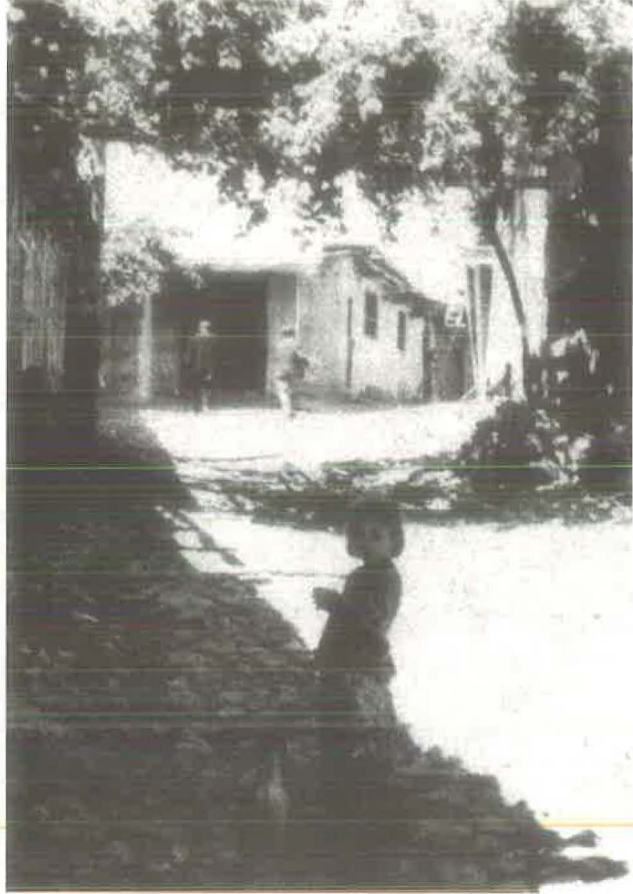
YUKARI ÇARŞI

Ermenek'te Aşağı Çarşı ve Yukarı Çarşı olmak üzere iki çarşı vardır. Yukarı Çarşı bunlardan en eski ve tarihi olanıdır. Keçipazar Mahallesi sınırları içinde olan bu çarşı Ermenek'in en eski ve çevrenin en büyük çarşısıdır. Şehrin güneye doğru kayması ve çıkan yangınlar nedeniyle eski değerini artık kaybetmiş sayılır.

Çarşının doğu kısmında, Karamanoğlu Mahmut Bey'in yaptırdığı (M.1302) Ulucami'nin yaşı dikkate alınırsa çarşının bin yıla yaklaşan bir tarihi geçmiş var demektir. Hatta belki daha da eskidir. Çarşının eski çağlarda çok zengin, hareketli ve yörenin en büyük çarşısı olduğu sanılmaktadır. Son doksan yılını bizzat görmüş ve yaşamış; daha evvelki geçmişi hakkında da birçok şeyler duymuş olan yaşlı ihtiyarlarımızdan aşağıda bahsedeceğimiz bazı kişilerin anlattıkları, bu durumu daha iyi ortaya koymaktadır.

Ermenek'te çarşı fikrinin, uygarlığın gelişim ve ilerleme seviyesine oranla çok erken çağlarda doğmuş olması gerekir. Çünkü Ermenek konumu ve coğrafi zorunlulukları nedeniyle 20-25 yıl evveline kadar senenin 4-5 ayında (Aralık, Ocak, Şubat, Mart gibi) çevre ile bütün ihtiyaçlarını (yiyecek, içecek, giyecek, ilaç ne varsa) çevresinden sağlamak, kendi yarasını kendisi sarmak, kendi derdine kendisi çare bulmak zorunluluğundaydı. Bu ortam içinde iş bölümünün süratle doğması ve sosyal yapıda yer alması Ermenek halkı için biraz da tabiatın ve coğrafi şartların zorladığı bir olay olarak düşünülürse toplumda iş bölümü neticesi olan ÇARŞI fikri hemen ortaya çıkar. Bu açıdan düşünülecek olursa Yukarı Çarşı tarih ve eskilik yönünden dünya geçmişindeki sayılı çarşılarından biridir. İlk çağlarda FİRAN KALESİ, İKİ DELİK, ÖKSÜRÜKİNİ, DEZKAYA ve MARASPOLİS yöresinde oturan insanlar, belki de haftanın belirli bir gününde veya sulh zamanlarında şimdiki Yukarı Çarşı'nın bulunduğu sahada kurulan ilkel pazarlarda çevredeki diğer kavimlerle veya birbirleriyle alışveriş yapıyorlardı. Daha sonra halk kalelerden çıkıp açık sahadaki evlerde oturmaya başlayınca Pazar yerinde basit binalar da yapılmaya başlandı ve bugünkü çarşının geçmişteki ilk temelleri atılmış oldu. Yukarıda sıraladığımız fikirler şimdilik tarih gelişimi içinde sadece mantıklı bir düşünce. Fakat çevrede yapılacak esaslı bir kazı birçok gerçeklere şahitlik edebilir. Bazen hayal gibi düşünülen şeyler

gerçeğin ta kendisidir... Şurası muhakkak ki bu gün bu çarşığı gezenler, etrafındaki tarihi Ulucami ile Yedi ünlü Çeşme'yi ve Karamanoğlu Hamamı'nı görenler; şöyle başını kaldırıp ikidelik ile Firan Kalesi arasındaki tarihi kalıntılara bakanlar ve biraz da bu bölgenin çocuğu olup çevreyi tanıyanlar benim gibi aynı düşüncelere dalarlar. Bin yıl evvelki geçmiş bir yana ömrünü bu çarşı içinde tüketmiş bir iki yaşlı canlı tarihi dinledikten sonra eski Yukarı Çarşı bütün ihtişamı ile hayalinizde dirilir; Bakırcı ve demircilerin örs seslerini; kunduracıların boya ve gön (Kösele) kokusunu duyar, helvacıların kürek sesleriyle iştaha gelirsiniz. Çeşme başında şakalaşan eli-yüzü kara, uzun şalvarlı, meşin önlüklü demirci çıraqları ile köşebaşındaki çardağın altında serilmiş keçelerin üzerinde yan gelmiş oturmuş nargile fokurdatan, kesesinden tütün sarmaya uğraşan uzun keçe külâhlı ihtiyarların kalın ve tok kahkahalarını iştirir gibi olursunuz... Yokuş aşağı dökülen kirli boya çanakları kaldırım taşları üzerinde allı yeşilli renkleriyle düşüncelerinize renk katar...

Tarihi Yukarı Çarşı'nın bugünkü durumu.

Önünde yularsız eşeği, üstünde heybesi, ayağında altı kabaralı, kırmızı, çivili çizmesi; sırtında boynu bir yana yıkılmış yarı baygın gök belekli çocuğuyla kırmızı fesli, yanık bakır renkli çehresiyle yirmisine yeni basmış yörük gelininin kaldırımlardan ateş çıkartan ayak sesleri sizi uyandırır kendinize gelirsiniz...

24 Temmuz-1970 tarihinde Yukarı Çarşıda halen tüccarlık yapan Hatem oğlu Mehmet Kenarbağ'ın dükkanında Hafız Halil Oğlu Demirci Hüseyin Usta'dan (76 yaşında), Ahmet Darçın'dan (65 yaşında) ve bunların hepsinden daha yaşlı Emir Ali Oğlu Demirci Halil Usta'dan (Halil Bardakçı 85 yaşında) edinilen bilgilere göre?

Çarşı birbuçuk yüzyıl içinde üç büyük yangın felâketi geçirmiştir. Birinci yangın çok eskidir. Bunu yaşayan ihtiyarlarımızdan hiçbiri bilmiyor. İkinci yangın adı verilen büyük yangın (1903) yılının Temmuz'unda (19/20 Temmuz gecesinde) olmuştur. Bu yangında tüccar, bakkal, fırın, demirci, bakırcı ve ayakkabıcı olmak üzere 300'ü aşkın dükkan yanmıştır. (Börekçi Çeşmesi önünden Ulucami'ye kadar olan üç sıra dükkan.) Bu yangından sonra dükkanlar yeniden yapılmış ve çarşı yeni baştan inşa edilmiştir.

Üçüncü ve son yangın: 17 Ekim 1925 Salı gecesi saat 0.30 da başlayıp 5.30 da bitmiştir. Bu yangınla da 150-200 kadar dükkan yanmıştır. Son yangından evvelki Yukarı Çarşının tanınmış, kalbur üstü esnafı şunlardır: (Lâkap ve isim olarak)

MANİFATURACILAR: Yaldızlar'dan Nuri Efendi, Sadık Efendi, Hacı Behçet Efendi, Omaroğlu (Ömeroğlu), Mısırlı Mehmet Ağa, Hacı Cöhçe, Şehdedeoğlu Hacı Mehmet Efendi, Essedoğlu, Ülbüler, Kör Hacı Hocalar, Hacı Haydar Efendi, Düdükçünün Durmuş Efendi, Sarı Mehmetlerin Mehmet Efendi.

BAKKAL VE ATTARLARDAN: Abdürrezakzade Hacı Ali, Abdüllazizoğlu Topal Ali (Ali Başkan), Hennan Efendi...

TERZİLERDEN: Terzi Osman, Hacı Dede...

BOYACILAR (İplik boyacısı): Boyacıların Hasan Efendi, Boyacı Ali, Boyacı Gökçe Emmi...

BAKIRCILAR: Karakadioğlu Hacı Abdullah, Bakırcı Hacı Mustafa, Karadenizli Hasan Usta, Sancı Ahmet Usta. Tenekececinin Hasan Usta...

DEMİRCİLER: Emir Aliler (Hacı Emir Ali Usta, Mustafa Usta, Halil Usta (Bardakçı), Dorçunlar (Hasan Usta, Hacı Osman Usta, Abdullah Usta), Karpuzlar (Karpuzoğlu Ahmet Usta ve oğulları), Yahyalar (Demirci Mehmet Usta) Parmaksızoğlu Yusuf Usta, Çöldürlerden Mustafa ve Mehmet Usta, Debreli Hasan.

Ermenek'in en eski mahallelerinden biri olan Gülpazar mahallesinden ve tarihi evlerden bir sıra (yukarıda, Marasbullu mağarası'nın girişi). (1970)

KUNDURACILAR VE DİĞER SANATKÂRLAR:

Tüfekçi Mustafa Usta, Çilingir Hacı Mustafa, Kuyumcu Mehmet Usta, Kuyumcu Ahmet Usta, Kunduracılar: Kunduracı Mak İbrahim Usta, Keşçi Hafız, Sarı Hasanların Mehmet Çavuş, Hacı Baki. Vasfinin Tat, Gıdıgıdı Mehmet Usta (zamanın en iyi galloş diken) (1). Sarı Abalı'nın Durmuş Usta, Mustafalar'ın Abdullah Usta olmak üzere daha bir o kadar usta ve sanatkar... Ayrıca zamanın çarşısında dört büyük fırın bulunmaktaymış. Bunlardan birini Ekmekçi Hacı Mehmet işletirmiş. (Bu fırının yerinde şimdi oğlu Ahmet İnce Dayı'nın evi vardır.) Ayrıca Ekmekçi Hacı Hasan Fırını, Börekçi Fırını (Şimdiki Börekçi çeşmesi yanında); Köylüoğlu fırını (Hamamın hemen arkasında olup yakın yıllara kadar kullanılmakta idi.) Dört fırının çalışmakta oluşu (her aile yiyeceği ekmeği kendisi evde yaptığı halde) çarşının oldukça kalabalık olduğunu göstermektedir.

(1) *Gálloş-Zamanın gelin ayakkabısı (Rugan kundura ve meşin mest.)*

BELLİ BAŞLI KAHVEHANELER

Yukarı Behçet Kahvesi, Aşağı Behçet Kahvesi, Bakırcılar Kahvesi, Kahveci Metin Kahvesi, Mehmet Said Kahvesi, Kahveci Rıza Kahvesi... Son yangından sonra çarşı halkı (şehrin de kısmen aşağıya inmiş olması nedeniyle) dükkanlarını bugünkü Aşağı Çarşı denilen bölgede yapmaya başlamıştır ve böylece Aşağı Çarşı adı altında yeni ve şimdiki çarşının temelleri atılmıştır. Yukarıda saydığımız esnaf ve sanatkarlardan bugün hayatta hiç kimse kalmamış olduğu gibi dükkanların bir çoğu, kahvehaneler ve hanlar ev olarak değişikliklere uğratılmıştır. Bunların bir kısmı da sahipsiz bırakıldığı için ören halini almıştır. Çarşı yangını ve Aşağı Çarşıya yapılan göçler nedeniyle söylenmiş destanlardan tesbit edebildiğimiz bir kaç mısra bir fikir vermesi bakımından aşağıda sunulmuştur:

*Çarşının pazvandı (bekçisi) uykuya daldı,
Ulu kavaklardan ateşler saldı.
Dudu'nun sandığı yangında kaldı,
Aman zalim ateş üç gün ara ver,
Üç günden ne olacak beş gün ara ver...*

*Börekçide vardır bir uzun kaysı,
Taşlı çeşmelerde getirin yası.
Altına oynasın Vasfi'nin bahçesi(I)
Aman zalim ateş üç gün ara ver,
Üç günden ne olacak beş gün ara ver...*

(I) Vasfi'nin bahçesi: Bugünkü Aşağı Çarşının olduğu yer. Halk Belediye tarafından Aşağı Çarşı'ya indirilmek istenmiş fakat bir kısım esnaf inmek istemediği gibi bu isteğe son derece kızmış ve kafa tutarcasına "Mısır'dan vali gelse yine Aşağı Çarşı'ya indiremez bizi" gibi bir ifade ile:

*Yukarı çarşılı galloş giyemez,
Aşağı çarşılı bir tut yiyemez,
Mısır'dan vali gelse aşağı indiremez, gibi mısralarla inenlere ve indirmek isteyenlere meydan okumuştur.*
Yukarı Çarşıda bugün halen çalışmakta olan (2) Manifaturacı, (2) terzi, (2) demirci, (3) bakırcı ile (1) terzi ve helvacı dükkanı vardır.(1971 yılı itibarıyla)

AŞAĞI ÇARŞI

Yukarı çarşının 1925 yılında son defa ve tekrar yanmasından sonra çarşı halkı şehrin de ağır ağır aşağıya inmiş olması nedeniyle yukarı çarşını terk edip aşağıya inmeye başlamıştır. Böylece yüzyılın başından itibaren Yukarı Çarşı gittikçe itibarını kaybetmiş; onun yerine bugünkü Aşağı Çarşı büyümeye ve gelişmeye başlamıştır. "H a m i d i y e" adıyla kurulan Aşağı Çarşı'nun yarım yüzyıllık bir geçmişi vardır. Bugün, Deliklikaya istikametinden gelip Yassıkaya'ya ulaşan ana cadde ile onun güneyinde ve ona paralel olarak uzanan dört cadde üzerinde serpiştirilmiş; çoğunluğu ahşap dükkanların meydan getirdiği çarşı, Ermenek'te ticaret hayatının merkezidir. Son on yıl içinde ana cadde üzerinde yaptırılan belediyeye ait sinema binası ile zemin katında sıralanmış dükkanlar, 1968 yılında Ermenek'in ilk kaloriferli binası olarak yapılan Ziraat Bankası ile PTT binası; Banka ile tarihi Sipas Camii arasında yer alan, belediye tarafından yaptırılıp şahıslara satılan fırın ve dükkanlar modern anlamda, betonarme olarak atılan ilk adımlardandır. Aynı cadde üzerinde 1969 yılında yapılan, konumu

ve mimari yapısı bakımından oldukça gösterişli, halkın gökdelen adını verdiği "İş Bankası" ile 1970 yılında hizmete açılan "Yapı Kredi Bankası" binası ve tamamlanmak üzere olan "Uğur Çarşısı" binaları Aşağı Çarşının havasını değiştiren ve modern bir görüş kazandıran yapılardır. Ne var ki gerek yer darlığı nedeniyle ve gerekse çeşitli sebeplerle ana caddenin sağdan ve soldan sıkıştırılıp daratılması yarın için çok büyük bir hatadır; korkarım on yıl sonra Ermenek çarşı içi trafiği için ciddi bir problem olacaktır. Sinema binası ile Hükümet Konağı arasında kalan bölümde şahıslara ait apartman ve dükkanlar yer almıştır. 1971 yılında hizmete açılan "Özel İdare" binası ile "Orman İşletmesi" merkez ve tesisleri Aşağı Çarşı'yı ve özellikle ana caddeyi büyük bir şehir anlamında etkileyen kuruluşlardır.

Bugün için Sipas Camii, Hükümet Konağı, Tol Medrese ve Taşbaşı arasındaki sahada yer alan çarşı, gelecekte doğuda Tekke Köprüsü hatta Deliklikaya'ya; batıda Meydan Camisi ve Yassıkaya'ya kadar uzayacak belki de Değirmenlik Cami'sine kadar inecektir. Ağustos-1971 içinde yaptığımız araştırma ve tasnife göre Aşağı Çarşı içinde 327 dükkan, işyeri, atelye, kahvehane vb. Kuruluş vardır. Bunların adı ve sayısı şöyledir:

ADEDİ: KURULUŞUN ADI:

41	BAKKAL VE MANAV DÜKKANI
24	TÜCCAR "Manifaturacı"
17	DEMİRCİ DÜKKANI
18	BAKIRCI DÜKKANI "16 sı imalatçı"
4	SOBACI DÜKKANI
28	TERZİ "Kumaşlı ve kumaşsız"
23	KUNDURACI "İmalatçı, satıcı, tamirci"
14	BERBER
30	ATTAR
2	ECZANE
2	KİTAPÇI
5	KASAP

ADEDİ: KURULUŞUN ADI: (1971 istatistiklerine göre)

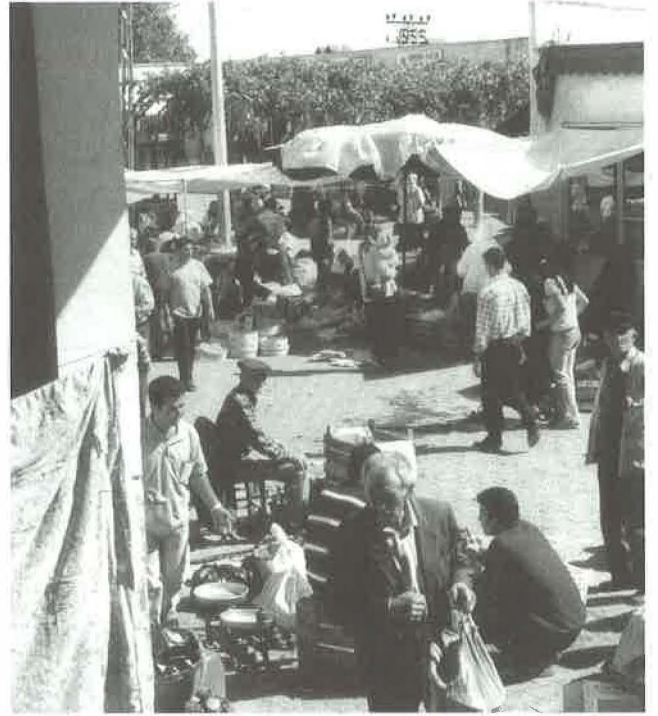
3	HELVACI "İmalatçı"
1	SİNEMA
7	LOKANTA
3	BANKA: "Z.B., İŞ BANK., YAPI KREDİ BANKASI"
1	MOBİLYA SATIŞ MAĞAZASI
10	MOBİLYACI VE MARANGOZ
3	RADYO TAMİRCİSİ
3	SAATÇİ "Acenta ve tamir"
3	ELEKTRİK MALZEMESİ SATICISI
3	OTO YEDEK PARÇACISI
6	OTO TAMİR ATELYESİ
2	SOĞUK DEMİRCİ VE KAYNAKÇI

- 2 FIRIN
- 5 KAHVEHANE
- 5 DERNEK VE KULÜP
- 4 ALİMİNÜT FOTOĞRAFÇI
- 7 SEMERCİ
- 5 ARZUHALCI
- 3 AVUKAT
- 3 TOPTANCI BAKKAL
- 5 ACENTA " Radyo, dikiş mak. Buzdolabı vb."
- 3 OTEL
- 1 HAN
- 1 HAMAM
- 1 TRİKOTAJ ATELYESİ
- 3 SİGARA VE İÇKİ BAYİİ
- 1 MATBAA

Bunlardan başka 20 kadar seyyar satıcı çarşının muhtelif yerlerinde yer almıştır. Çarşı içinde Cuma günler " Pazar" kurulur. Çarşının en hareketli günleri özellikle Cuma ve Pazartesi günleridir. Sarraf ve kuyumcu yoktur. Manifatura ve tuhafiyecilik yapan dükkanlarda aynı zamanda altın, gümüş gibi ziynet eşyaları da bulundurulur. Kuyumcu işlerini de saat tamircileri yapar. Birkaç dükkan hariç vitrin ve teşhir anlayışı zayıf olup yeni çabalar başlamıştır. Dükkanlar ve iş yerleri genellikle sabahın erken saatlerinde açılırsa da akşam birçoğu erkence kapatır. Kahvehane, kulüp, lokanta, tekel bayii ve oteller ise gece geç vakte kadar açık olan yerlerdir. Çarşı ve çevresinin temizlik ve tanzimine halk ve belediyece gerekli ilgi gösterilmekte, yaz aylarında caddeler belediyece günde birkaç defa sulanmaktadır. Çarşının en büyük ihtiyacı çarşı içinde bir park veya dinlenme yeridir. Hava ve konum bakımından çok uygun olan Tol Medrese bahçesi veya çevresindeki bir bölüm bu yönde değerlendirilebilirse çok yerinde bir eksiğimiz giderilmiş olacaktır.

Ermenek'te Cuma günleri kurulan "Pazar"dan izlenimler.

Pazar ve Pazaryeri'nden görünüm. (2004)

ERMENEK EVLERİNEN TARİHİ GÖRÜNTÜLER

Seyrankaya'da sosyal konutlar(1968)

Yukarı Mahallelerden bir görünüş ve Öksürük İni. (1970)

Eski Ermenek'ten bir başka görünüş. (1970)

Aşağı Çarşı'dan bir görünüş. (Bankalar Caddesi)

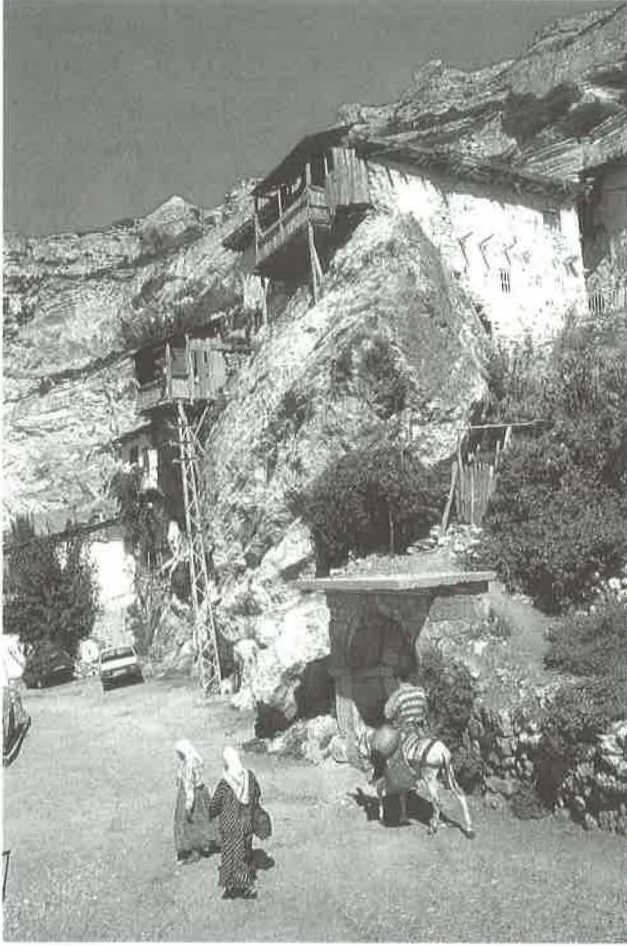

Aşağı Çarşı'da bir cadde. (1970)

Belediye tarafından yıkımına başlanan "Yukarı Mahalle Evleri". (En eski Ermenek yerleşimleri)

Kartal Yuvası Eski Konutlar ve Börekçi Çeşmesi.

Hakkı Susanlı Evi.

Öksürük İni'nden görünüş.

Yaşanmışlık Dolu Mekanlar... (Yerlerini ağır ağır apartmanlara, terketmekte...)

Izgaroğlu Konağı. (Çamlıca)

Ermenek'te Bağevi.

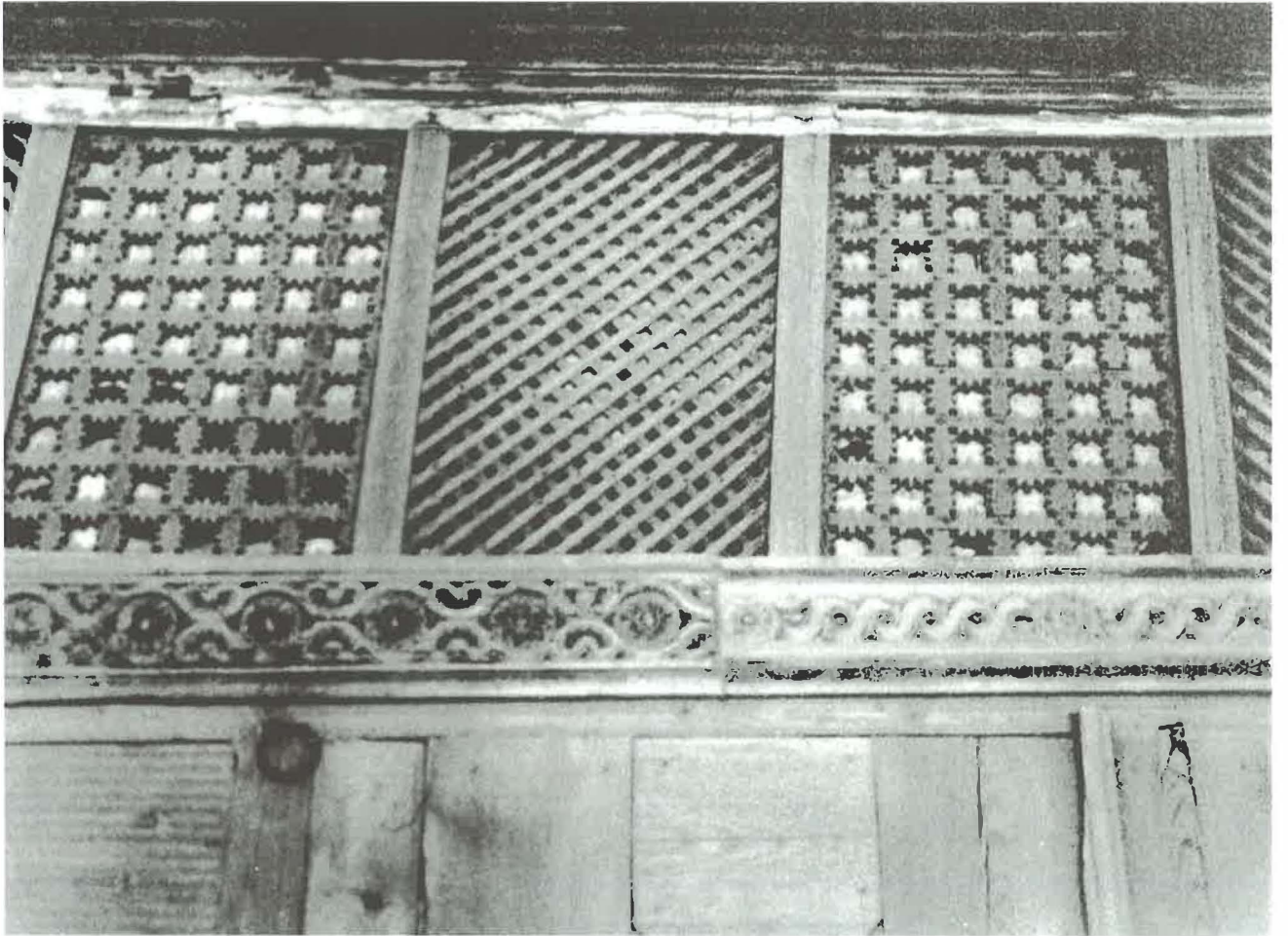
Ermenek'te Köşk Balkon Tipi Evler.

Haranlar Evi.

H.Ali Toros Evi.

Abdullah Yeşil Konutu yüklük üzeri musandre.

Dr. Nazım Bey Konağı.

Othü Hafızı Evi.

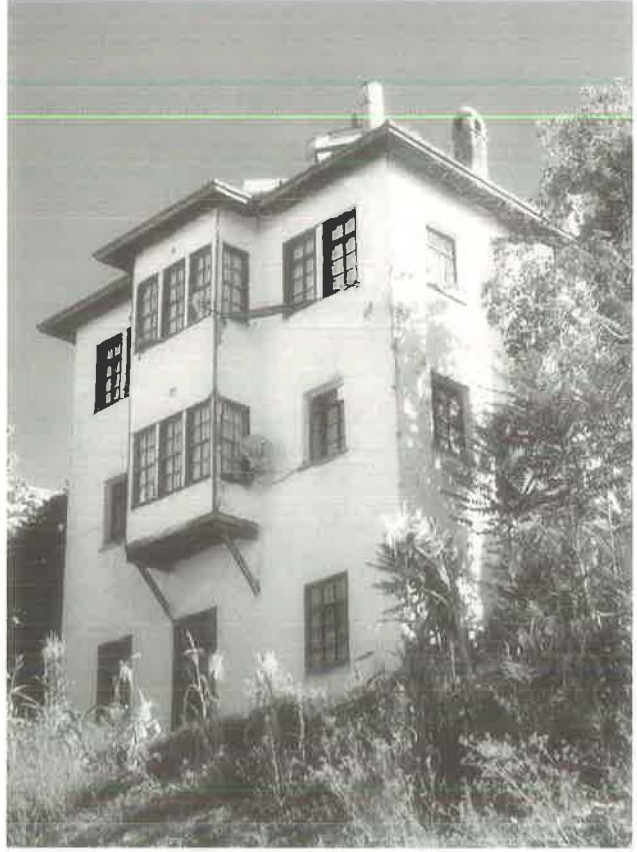
Dr. Mehmet Sönmez Evi.

Ali Darçın Evi. (M.Proje:Halit BARDAKÇI)

Prof.Dr. Hüseyin Görsoy Evi.

Tüccar Nuri Sönmez Evi.

Öğretmen Kâşif Kıcıman Evi.

Öğretmen İbrahim Bey Evi.

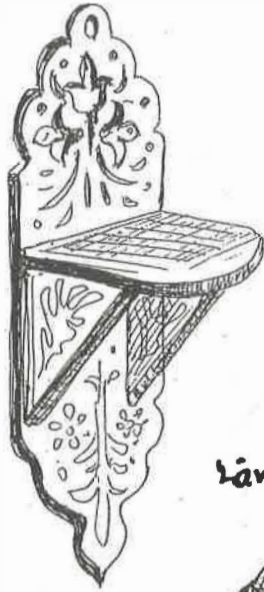
Değirmenlik'te bir sokak. Solda merhum Senatör Sadi Koçaş - Babaevi.

Ermenek evlerini süsleyen "Yörük" kilimlerinden bir örnek.

"Ermine
 Bogdanov"
 21.10.1997
 H. Bardale
 H. Bardale

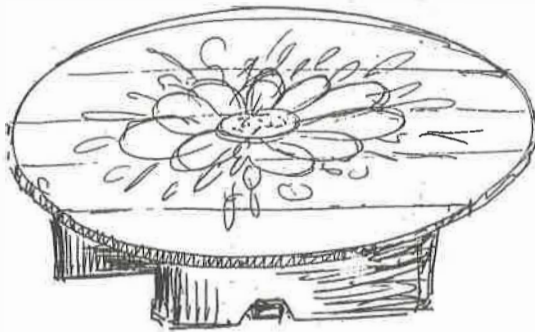

LAMBALIK

BATIRIK ALENE,
Dİ BEK

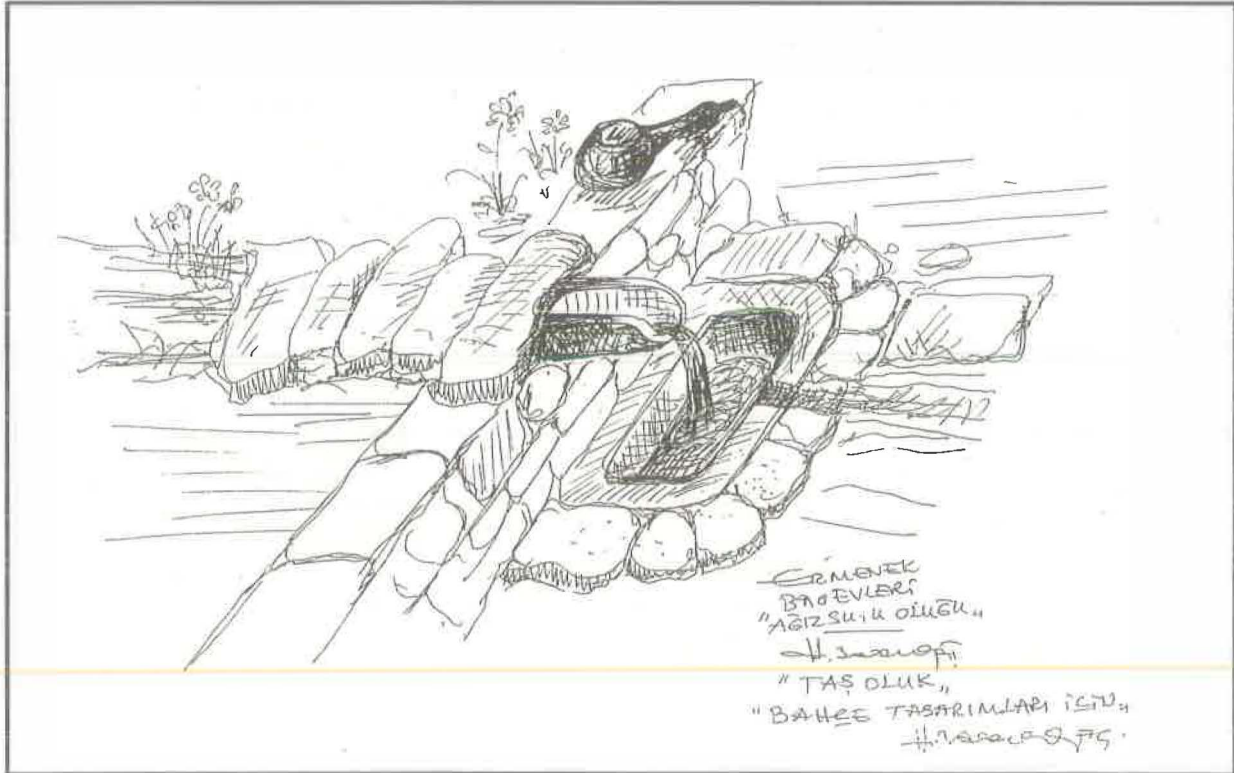
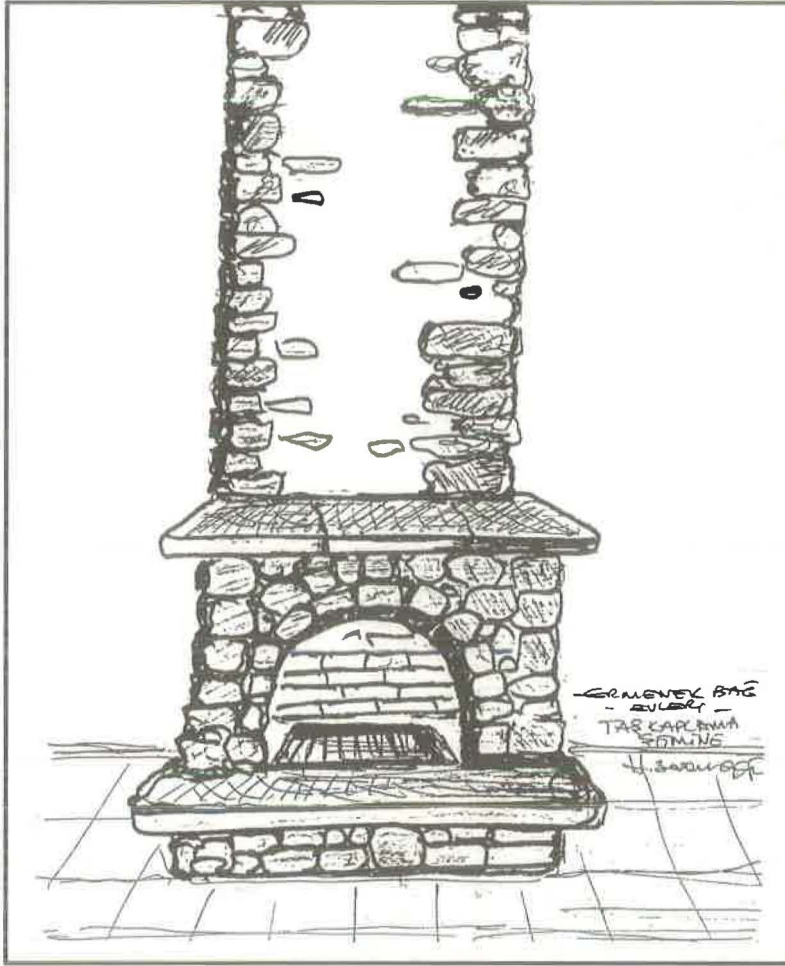
ERMENEK
TURİSTİK BAĞ EVLERİ İÇİN AHŞAP,
EV AKSESUARLARI

DYMMELİ DOLAP

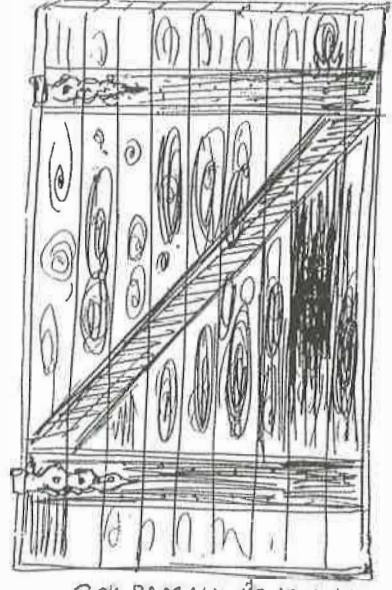

AHŞAP
KASIKLIK

ÇEVRESİ RUSTİK TAŞ DOKU
PENCERE

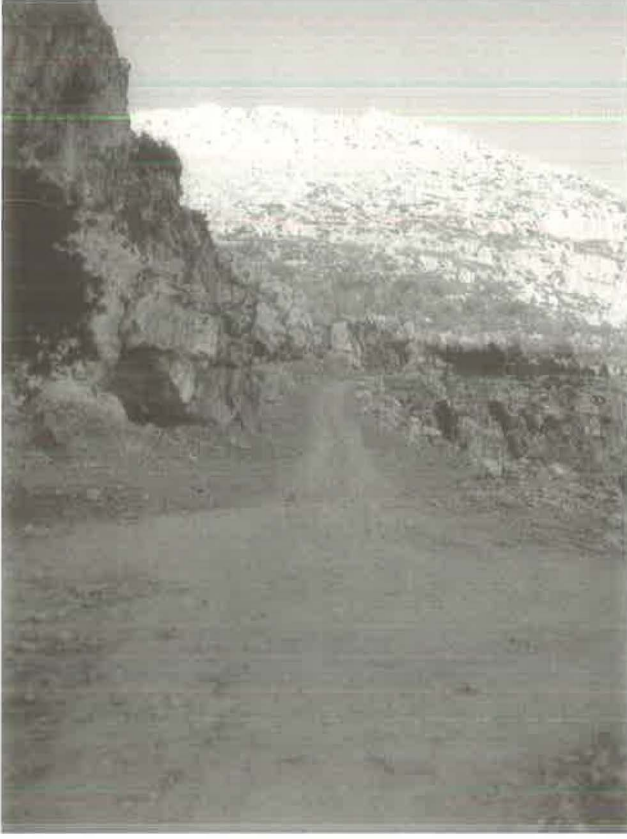
ÇOK PARALI - ÜS KULAKLI
YERLİ DÖVME MENTEŞELİ
EKONOMİK KAPI - (umutlu)

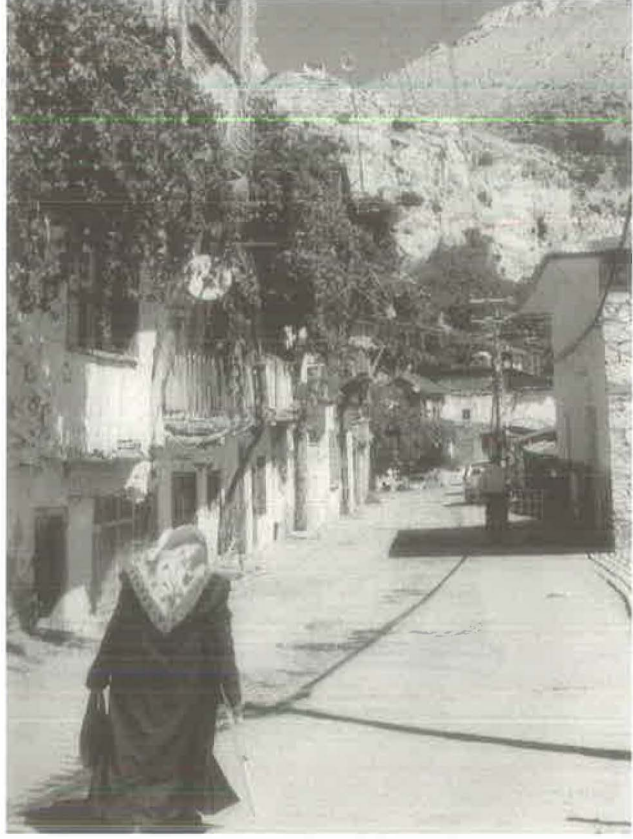
"RUSTİK" ERMENİ BAĞEVLERİ İÇİN

- ÜST KAT ÇIKIŞ
- MERDİVEN AMERİKAN BAR
- SOLANA GİRİŞ KAPISI

- AMERİKAN BAR -

Keben Yokuşu.

Eski bir sokak.

I. Ana Cadde.

Çarşı İçi. (I. Ana Cadde)

Şehre Giriş.

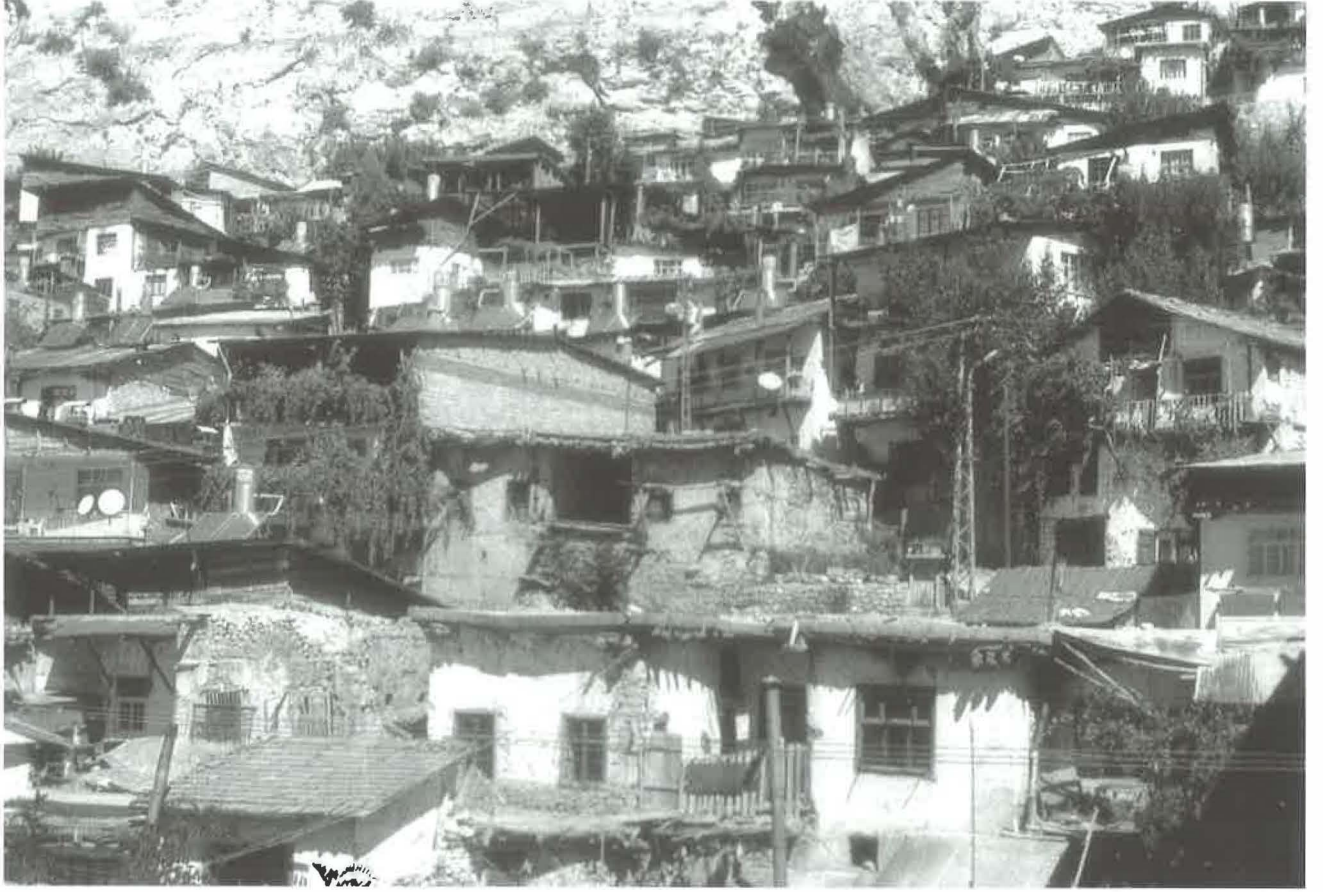
Seyran Mahallesi.

Sosyal Konutlar.

Tarihi kent dokusu.

Tarihi kent dokusu.

Tarihi kent dokusu.

MEZARLIKLAR ve TÜRBELELER

ERMENEK MEZARLIKLARI

Ermenek ve yakın çevresinde eski ve yeni (16) kadar mezarlık tesbit ettik. Bunların bir kısmı halen mezarlık olarak kullanılmakta ise de bir kısmı istimlak edilerek yerine başka tesisler yapılmıştır. Bir fikir vermesi bakımından bunların adları ve semtleri aşağıda sıralanmıştır:

1- TAŞBAŞI MEZARLIĞI

Taşbaşı mahallesinde, şimdiki hâl binası doğusunda bulunuyor idi. Sonradan burası " Millet Bahçesi" adı altında park ve bahçe olarak değerlendirilmiş, bir ara gazino şeklinde düzenlenip belediye tarafından kiraya verilmiştir. Halen şehir garajı olarak kullanılmaktadır ve mezarlıktan hiçbir kalıntı yoktur. Akrabalarından edindiğimiz bilgiye göre meşhur Şair "Alevi" bu mezarlıkta (Mezarlığın güneybatı köşesinde; garaja giriş kulübesinin önünde bir yerde) gömülüdür.

2- SALTAŞI MEZARLIĞI

Bugünkü lise binasının ve üstündeki Orman İşletmesi lojmanlarının bulunduğu yerler 1945-46 yıllarına kadar mezarlık idi. Binlerce mezarı ihtiva eden mezarlık lise binası ile bahçesini içine aldığı gibi yukarıda, Cumma'ya ayrılan yolun ağzına kadar, Orman İşletme lojmanları ve bahçesini de içine alarak lise pansiyonu Akcamî'ye kadar uzanmakta idi ve hepsine birden " Saltaş Mezarlığı" adı verilmekteydi.

*Ermenek Saltaş Mezarlığı'na ait 500 yıllık bir mezartaşı
(Orman İşlet. Lojmanı girişinde.)*

3-SİPAS MEZARLIĞI

Sipas Camii'nin güneydoğusunda bulunan ana cadde ile üzerinde sıralanmış belediye dükkanlarının bulunduğu yer şimdiki İş Bankası binasına kadar Sipas Mezarlığı'nı meydana getiriyordu. (Bugün bu mezarlıktan da eser kalmamıştır.)

4-AVLU İÇİ MEZARLIĞI

Bugünkü Ermenek Sağlık Merkezi ile çevresindeki yan tesislerin, bahçenin ve bir kısım evlerin yerinde bulunan mezarlık idi. 1957 yıllarına kadar mevcut olan mezarlık Sağlık Merkezi inşaatı nedeniyle sonradan istimlak edilerek mezarlık olmaktan çıkmıştır. Halen mezarlık olarak hiç bir kalıntı mevcut değildir.

5-MEYDAN MEZARLIĞI

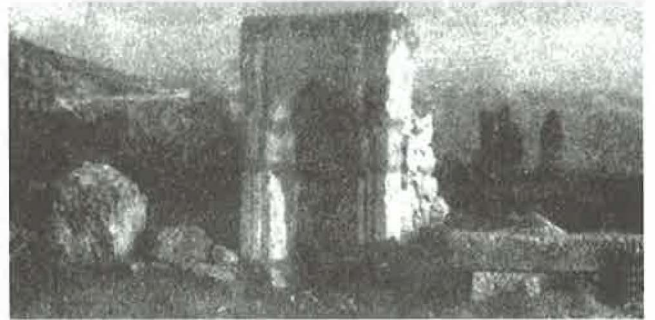
Meydan Camisi'nin kuzeyinde, bugün belediye tarafından kamyon garajı olarak istimlak edilip değerlendirilen saha, eskiden 1950 yıllarına kadar mezarlık idi. 1969 yılında Ermenek Belediyesi tarafından gerekli hafriyat ve yan istismlaklarla biraz daha büyütülerek bugünkü hale getirildi. Böylece Meydan Mezarlığı da diğer bir çok mezarlıklar gibi mecburiyetler karşısında ve şehir plânı gereğince kaldırıldı.

6-TEKKE MEZARLIĞI

Halen kullanılmakta olan ve Ermenek'in en eski, en büyük mezarlığıdır. Tekke Köprüsü'nden başlayıp (bugünkü Kızılay Binası'nın çevresi de dahil olmak üzere) Deliklikayadibi'ne kadar uzanan sahayı içine almaktadır. Eski ve yeni olmak üzere onbin kadar mezarı ihtiva ettiği sanılmaktadır.

7-MUSALLA MEZARLIĞI

Tekke Mezarlığı'nın kuzeyindeki kayalıklar içinde, Kebendibi Mahallesi sınırlarına kadar uzanan

Musa'lla Mezarlığı Mihrabı.

sahayı içine alan mezarlık olarak kullanılan yerlerdendir.

8-TOPAKTAŞ (HAVASIL) MEZARLIĞI

Seyrankaya'nın üzerindeki sırtlarda ve Ermenek'e bakan en güzel yamaçlardan biri üzerinde kurulmuş ve halen kullanılmakta olan mezarlık pırnal ve mazılıklar içinde oldukça yeşil bir saha arzeder; şehrin en eski mezarlıklarındandır.

9-GARIPLER MEZARLIĞI

Değirmenlik'te; Akkasım Deresi veya Suyuayrı Değirmeni kuzeyinden Aşağı Havasil Köprüsü'ne ulaşan yolun altında yer almış bir mezarlık olup, bugün yerinde Akşam Kız Sanat Okulu binası bulunmaktadır.

10-SARIALADIN (Sarı Alâaddin) MEZARLIĞI

Ermenek'in halen ölü gömülen en eski ve büyük mezarlığıdır. Doğu tarafındaki Tekke Mezarlığı'na karşılık batıda Sarialadin Mezarlığı şehrin mezarlık ihtiyacını karşılamaktadır. Yassıkaya'dan başlayıp Yukarı Arık'a kadar ve batıda Köprüyakası'na kadar uzanan geniş bir bölgeyi içine alır. Sarialadin olarak anılan Karamanoğulları sülalesinden bir kişiye ait basit bir türbeye izafeten " Sarialadin Mezarlığı" (Bak: Sarialadin Türbesi) denilen mezarlık sahası heyelan bölgesi olduğu için konut ve imar sahası dışında kalmıştır. İstimlak edilme veya başka şekilde değerlendirilme tehlikesi yoktur. Takriben on-onikibin kadar mezar olduğu sanılmaktadır.

11-GÖĞLEMEZ MEZARLIĞI

Tavukyokuşu Makbağı arasında küçük bir mezarlık olup daha çok Bağarası halkına ait 500 kadar mezar ihtiva eder.

12-MAKBAĞI MEZARLIĞI

Kovastan (Kova Sinan) Bağarası'nda; Yassıarık'ın altında, küçük bir bağarası mezarlığıdır.

13-MAHALLE MEZARLIĞI

"Mahalle" adı verilen bağarası mevkiinde; Mahalle yolu üzerinde, eski bir mezarlıktır. 700 kadar mezar ihtiva etmektedir.

14-KARALAR MEZARLIĞI

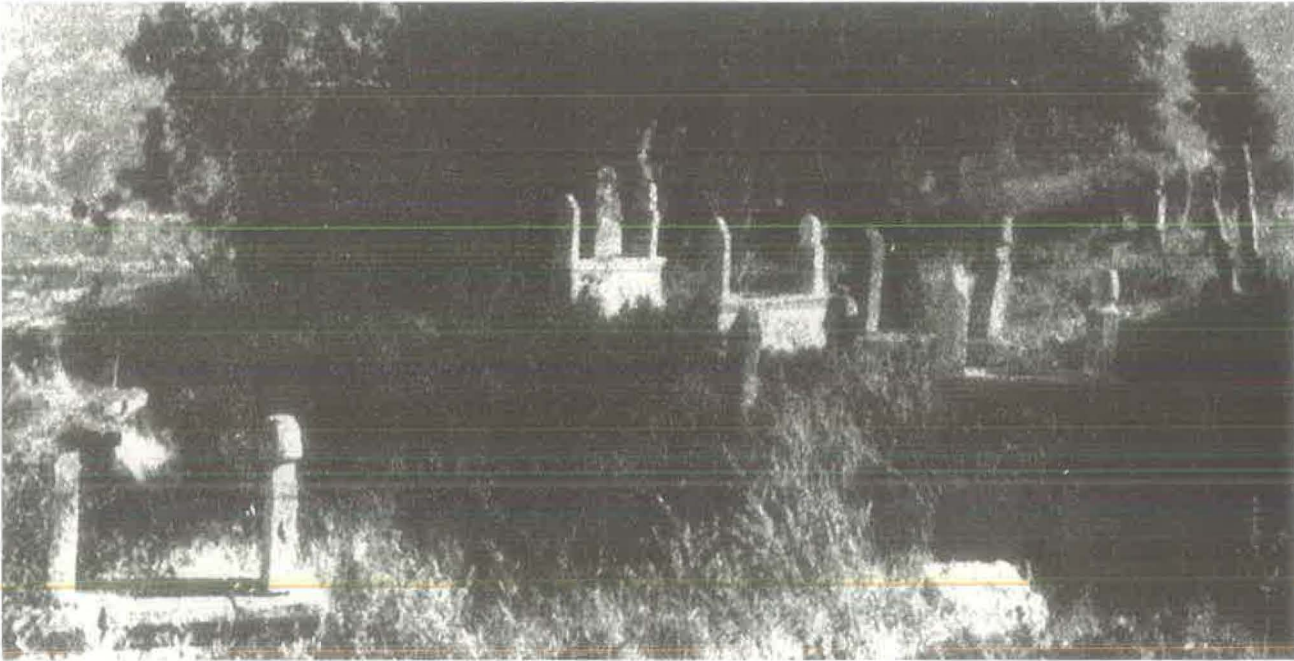
Ermenek'in Bağarası mevkiilerinden biri olan Karalar'a ait bir mezarlıktır. Şehir merkezine takriben yaya olarak iki saattir; 400 kadar mezar ihtiva etmektedir.

15-KEBENDİBİ MEZARLIĞI

Kebendibi'nde, Kebenyokuşu'nun güneyinde ve kuzeyinde kalan kayalıklar içinde 300 kadar mezar ihtiva eden ve kullanılmayan bir mezarlıktır.

16-KARAPINAR MEZARLIĞI

Gedikağzı'nı takiben Domuzyokuşu'na giden yol üzerinde Karapınar adı verilen iskan yerine ait küçük bir mezarlıktır.

Yassıkaya Mezarlığı ve Sarialadin. (Sarı Alâaddin Türbesi)

ERMENEK VE ÇEVRESİNDE DEDELER-SINANMIŞ YERLER

Ermenek ve çevresinde eskiden rağbet edilip ziyaret edilen bazı "dede" ler ve yerler vardır. Bunların birçoğu ziyaret edilmekten öteye unutulmuş olup yaşlı ihtiyarlarımızdan öğrendiğimiz bazılarının isimleri ve yerleri bir fikir vermesi bakımından aşağıda sunulmuştur:

1- ERENLER: Kebendibi'nde; ağrısı, adağı olan ziyaret ederdi.

2- UYKULUK: Erenler'in üzerinde çocuğu uyumayan buradan taş götürüp başı altına koyardı.

3- SITMA DEDESİ: Şimdiki Sağlık Merkezi ardında bulunuyordu.

4- YUMRUTEPE'DE BİR DEDE: Çocuğu olmayan ziyaret ederdi.

5- SARIALADIN: Yassıkaya'da olup çeşitli dilekler için ziyaret edilirdi. (Bak: Sarialadin, Sarı Alâaddin Türbesi)

6- ULUPELİT DEDESİ,

7- ÇAPITLI DEDESİ,

8- GARIPLER DEDESİ, gibi dedeler de çeşitli niyet ve dileklerle ziyafet edilen yerlerdendi.

SARI ALADIN (SARI ALÂADDİN) TÜRBESİ

Ermenek içindeki yerlerden, türbelerden biri de Yassıkaya'daki mezarlıkta şehre bakan bir mevkide

kurulmuş olan ve halk arasında (Sarialadin) diye anılan mütevazi türbedir. Çocuğu olmayanlar tarafından ziyaret edilen türbe içinde bir tek mezar mevcut olup kapı lentosu üzerinde ve sol köşede olmak üzere iki ayrı kitabe vardır. Köşedeki kitabede (âyetül kürsü) yazılıdır. Lento kitabesi son derece harab durumda olup türbenin esas kitabesini meydana getirir. Bu kitabeye göre: *(EL MERHUMÜL HAYIR VEL MAĞFUR VEL MECİT, ALA-UD-DİN MEVLANA EL CENNEH.)* "Hayır ve Allah'ın bağışlamasına ulaşan övülmüş Alâ-ud-din Mevlana" anlamındadır. Tarihi olmayan kitabede sözü geçen kişinin Karamanoğulları soyundan tanınmış bir ferde ait olduğu sanılmaktadır.

Sarialadin (Sarı Alâaddin) Türbesi kitabesi ve girişi.

Sarialadin (Sarı Alâaddin) Türbesi.

Sarialadin (Sarı Alâaddin) Türbesi'nden ikinci kitabe (Ayat-ül Kürsü)

ÇOĞRAFI DURUM

ERMENEK'İN KONUMU

Ermenek, (32°-51') doğu meridyeni ile takriben (36°-58') Kuzey enlemi üzerindedir. Konya ili'nin güney bölümünü meydana getirir. Taşeli platosu üzerinde; Konya'ya bağlı, 2445 km² büyüklüğünde bir kazadır. Ortalama yüksekliği 1250 metredir. (Hükümet Konağı önü)

Ermenek İlçesi'nin coğrafi durumunu bilmek ve incelemek için çevresini tanımak ve genel karakterleriyle ortaya koymak gerekir. Tarihi adıyla KİLİKYA, yeni ve Türkçe adıyla coğrafyacıların TAŞELİ dedikleri bu bölgenin, eski ve yakın zamanın anayollarına uzak olması, özellikle dağların kıyıya paralel ve dik yamaçlar halinde uzanışı, belirli bir kaç boğazdan başka yerde çevreye yol vermeyişi nedeniyle çok az tanınmış; görme ve inceleme olanağından uzak kalmıştır. Bu sebeple Ermenek ve çevresinin geçmişteki durumu hakkında bize bilgi veren yazılı kaynaklar yok diyecek kadar azdır. Bununla beraber bugüne kadar çevrede coğrafi ve tarihi yönden ilmi bir inceleme yapılmış değildir. Yapılanlar da ferdi birer etüden ileriye gidememiştir. Bir bilim kurulunun çevreyi incelemesi, etüd etmesi Ermenek'te birçok değerlerin ortaya çıkmasını sağlayacağı gibi Ermenek ve yöresinin daha çok tanınmasına olanak verecektir.

Geçmiş yüzyıllarda Ermenek'i ziyaret ederek seyahatname ve eserlerinde bu çevre hakkında bilgi veren yerli ve yabancı gezginlerin en mühimleri olarak sayılabilecek kişiler ve yöreye uğrayış tarihleri şöyledir:

- 1- ŞİHAB al-DİN al-OMARİ.....XIV.Yy.
- 2- MÜVERRİH AYNİ.....XV.Yy.
- 3- EVLİYA ÇELEBİ.....1671 yılı,
- 4- KÂTİP ÇELEBİ.....XVII.Yy.
- 5- SCHÖNBORN (Alman).....1851 yılı,
- 6- DAVIS (İngiliz).....1875 yılı,
- 7- PROF. W.M.RAMSAY (İngiliz).....1886-88 yılı,
- 8- İNDJİDJIAN (Ermeni).....?
- 9- STRABON.....?

Seyahatname ve eserlerinde bunlar da daha çok tarihi değerler üzerinde durmuşlar, coğrafi yönden ihmal etmişlerdir. Bunlardan coğrafi yönden en geniş bilgiyi Ermeni coğrafyacısı İndjidjian vermekte ise de o da " Ermenek" kelimesi üzerinde Ermeniler tarafından kurulduğunu ve onun için (Ermenek) ismi verilmiş olduğunu iddia etmesi, veya öyle ol-masını arzu etmiş olduğundan böyle bir sonuca varması tarihi gerçeklerle hiç bir zaman bağdaşmaz (1).

ERMENEK VE ÇEVRESİNDEKİ DAĞLAR

SIRADAĞLAR, BAŞLICA DORUKLAR ve YAYLALAR

Anadolu'nun güney kalesi sayılan Toros Dağları Çukurova'nın batısındaki Bolkar Dağları'ndan batıya doğru, Akdeniz'in içine bir yay parçası gibi sokularak Mersin'le Alanya arasında eski adıyla " Kilikya" Taşeli denilen yarım adayı oluşturur. İsminden de anlaşılacağı gibi bu bölge tamamen dağlık ve taşlıktır. Yarımada'yı meydana getiren bu dağlar genellikle doğu-batı yönünde uzanırlar. Silifke yöresinde iki ana kola ayrılarak batıya doğru uzanan Toros Dağlarından güneydeki kolu sahile paralel ve dik yamaçlar halinde Akdeniz'i takip ederek Göller Bölgesi'ne çıkar. İkinci kol biraz daha kuzeyden, kuzey-batı yöneltisinde uzanır; Ermenek merkezin güneyindeki yamaçları ve dağ silsilesini meydana getirerek Barçın Yaylası denilen bölgeye ulaşır.

Üçüncü dağ silsilesi, Mut istikametinden gelen; Mut-Ermenek sınırında Adras Dağını (1780 m.), Ermenek doğusunda Bozdağı (1870 m.) bünyesine alarak Ermenek şehir merkezinin, Güneyyurt Kasabasının kuzeyinden geçen, Tepebaşı ve Göktepe bucaklarını güneyine alarak, Barçın Dağı ile birleştikten sonra Kuşaklı Dağına ulaşan; güneyden gelen Akdağlarla birleşerek Geyik Dağlarını (2890 m.) oluşturan sıra dağlardır. Daha kuzeyden Bıçakçısıyu- (Göksu'nun kuzey kolu)na paralel olarak uzanan Ermenek-Karaman sınırına yakın bölgede Yelibel geçidini üzerinde bulunduran dördüncü bir dağ sırası geçer ki doğu-batı yönünde uzanan bu sıra dağlar Bozkır ilçesi yakınlarında bir düğüm haline gelerek Haydar Dağları'nı meydana getirirler.

Bu dağları belirli dorukları, geçitleri; bitki örtüsü ve diğer coğrafi özellikleri ile Haydar Dağları'ndan doğuya doğru sıralayarak açıklarsak Ermenek ve çevresini daha iyi tanımış oluruz.

(1) Yukarıda sıraladığımız bilgin ve seyyahların ne gibi bilgiler kaydettikleri, ERMENEK kelimesinin Ermenilerle bir ilişkisi olmayıp, CERMANICOPOLIS kelimesinden bozulmayla ortaya çıktığı ve kelimenin hangi manaları ifade ettiği Tarih bölümünde açıklanmıştır. Bakınız: Tarih bölümü (Ermenek kelimesinin kökü ve tarihçesi) Ermenek bölgesi tarih yönünden olduğu kadar coğrafi yönden de ilginç, tetkik edilmeye değer bir yurt parçasıdır. Ermenek ve çevresini içine alan bu yöreyi Ermenek coğrafyasına geçmeden önce genel hatlarıyla kısaca gözden geçirmek gerekir.

AKDAĞ: Geyik dağları'nın doğuya Ermenek yaylalarına açılan ilk doruğudur. 2607 metre yüksekliğindeki dağ oldukça geniş bir bölgeyi işgal eder. Dağın üst bölümleri dalgalıdır. Koyaklarında ilkbahar aylarında bol ot yetişirse de suyu azdır. Eteklerinde bir kısım aşiret yazlar. Batı eteklerinde karamuk çalılıkları, daha aşağılarda Kızıloluk bölgesinde az da olsa katran ve ardıç kümeleri yer alır.

KUŞAK DAĞI: Akdağ'dan güneydoğu yöneltisinde uzanan, Barçın ve Çukur Barçın adı verilen güney Barçın'ı batıdan çevreleyen, daha güneyde Tahtalı dağları'na ulaşan bir sıra dağ koludur. En yüksek tepesi 2454 metre yüksekliğindedir. Kuşak Dağı'nın üstü dalgalı ve çok geniş bir yayladır. Koyaklarındaki su birikintileri bakımından da fakir sayılır. Dağın batı "Ayna Deresi" ve doğu "Geyne" yüzleri çok sarp ve diktir. Bununla beraber yamaçları zengin çam, sedir ve lâdin ormanlarıyla dikkati çeker.

TAHTALI DAĞI: Batıdan ve doğudan Gödüre Suyu'nun ana kolları ile çevrilmiş olan Tahtalı Dağ Çukur Barçın'nın güney batı sınırını teşkil eder. Doruğu 2045 m. yüksekliğinde olan dağa yaz aylarında Alanya aşiretinden bir kaç boy yaylak olarak çıkarlar. Doğusunda Kırkgeçit'e doğru açılan bölümleri geniş ve zengin sedir, çam lâdin ormanlarıyla kaplıdır.

ÇİĞDEM DAĞI: Geyik dağlarından güney doğuya doğru Akdağ, Kuşak Dağı ve Tahtalı Dağlarıyla açılan dağ sırasının bir doruğunu da Çiğdem Dağı meydana getirir. 1989 metre yüksekliğindeki dağ, Gödüre Çayı'nın ve Yalman Ormanları'nın güney

yakasını sınırlamaktadır. Eteklerinde geniş sedir, çam, lâdin meşe ve ardıç ormanlıkları bulunan Çiğdem Dağı ve çevresi Toroslarda en çok kıl keçi beslenen sert, kayalık bölgelerimizdendir.

GÖKTEPE, KIZILHISAR ve SAÇAK DAĞLARI: Göktepe bucak merkezi ve çevresini kuzeyden ve batıdan çevreleyen başlıca yükselti ya da doruklar 2250 metre yükseklikte Göktepe, 2282 metre yükseklikte Kızılhisar Tepesi, 2283 metre yükseklikte Saçak Dağı'dır. Araları derin ve vadilerle geçirilen bu yükseltiler engebeli bir görünüm arzederler. Tepeleri çıplak, güneye bakan yamaçları sedir, lâdin ve çam ormanlarıyla kaplı, oldukça susuz olan bu dağlık bölge ve yayla kesiminin en büyük su kaynağı bugün Göktepe bucak merkezine içme suyu veren Akpınar'dır. Kısmen tarım ve hayvancılık yapılan bu bölgelere Göktepe halkından bir kısım ve güneyden gelen Karalar aşireti yazın yaylak olarak çıkarlar. Bu geniş ve yüksek yapılı yayla bölgesi Göktepe dağının hemen batısından güneye doğru inerek Çilingir Köprüsü yakınlarında Göksu'ya karışan Demirkazık Deresi boylarında sık ve büyük ağaçlar, ormanlıklarla kaplıdır. Bölgeden devlet Orman işletmeleri yoluyla kerestelik ve odunluk bol miktarda ürün elde edilir. (Elli-atmış yıl evveline kadar bu bölgeden ve çevresindeki diğer ormanlardan elde edilen keresteler Göksu Çayı üzerinden akıntı veya özel sallarla Taşucu iskelesine indirilmekte ve dışarıya ihraç edilmekte idi.) Göktepe yaylalarının batı bölgesi çok daha keskin yamaçlar ve uçurumlarla biter. Daha sonra kısa ve yüzeysel derelerle Kırkgeçit bölgesinde Gödüre suyuna inilmektedir. Bu derelerin yamaçları

Çanakçı, Şahinler Kalesi'nden Göksu - Delallar Vadisine bir bakış.